

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут інноватики, природокористування та
інфраструктури
Кафедра бізнес-аналітики та інноваційного інжинірингу

ШАПОВАЛ Олена Сергіївна

**Аналіз та оптимізація структури активів
підприємства / Analysis and optimization of the company's
asset structure**

спеціальність: 071 – Облік і оподаткування
освітньо-професійна програма – Бізнес-аналітика та управління
інноваційними системами

Кваліфікаційна робота

Виконала: студентка групи
ОБАмнв – 22 О. С. Шаповал

Науковий керівник:
к.е.н., доцент І. В. Спільник

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«___» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри Р. Ф. Бруханський

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. АКТИВИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ’ЄКТ АНАЛІЗУ ТА УПРАВЛІННЯ.....	5
1.1. Економічний сенс активів та їх роль у забезпеченні діяльності	5
1.2. Основні завдання ефективного управління активами.....	11
1.3. Концептуальні засади аналізу активів та оптимізації їх структури.....	15
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТРУКТУРИ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ДАНИМИ ТЗОВ «ІМПЕРІЯ ЖИРІВ».....	23
2.1. Аналітичне оцінювання активів підприємства та джерел їх фінансування.....	23
2.2. Аналіз структури необоротних активів.....	30
2.3. Аналіз структури оборотних активів.....	34
Висновки до розділу 2.....	38
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ АКТИВІВ.....	39
3.1. Аналіз ефективності використання сукупних активів.....	39
3.2. Аналіз ефективності використання оборотних активів.....	45
3.3. Оптимізаційне моделювання структури активів підприємства.....	50
Висновки до розділу 3.....	57
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	59
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63

ВСТУП

Актуальність теми Наявність необхідного обсягу та складу активів є основою для здійснення діяльності будь-якого підприємства. В сучасних умовах, які відзначаються складністю, невизначеністю та нестабільністю середовища господарювання, управління структурою активів, джерелами їхнього формування та ефективного використання є важливою передумовою забезпечення життєздатності, конкурентоспроможності, фінансової стійкості та інвестиційної привабливості підприємства. Ось чому дослідження проблеми аналізу та оптимізації їхньої структури, як бази для прийняття доцільних управлінських рішень, є актуальним.

Використані теоретичні і законодавчо-нормативні джерела: Дослідженням порушеної проблеми займалися чимало зарубіжних і українських науковців, серед яких Р. Брейлі, С. Майєрс, Ю. Брігхем, Е. Хелферт, Б. Коллас, І. О. Бланк, А. М. Поддєрьогін, В.М. Шелудько, Г. В. Савицька, Н. В. Петруня, Т. М. Болгар, К. А. Пріб, Г. О. Швиданенко, В. І. Федько, Н. С. Ситник, М. К. Бункіна, В. В. Ковальов та інші. Однак, з огляду на актуальність проблеми та необхідність розгляду окремих її аспектів у сучасних умовах, подальші дослідження у цій царині є важливими.

Об'єкт дослідження – активи підприємства ТзОВ «Імперія жирів», м. Нововолинськ.

Предмет дослідження – теоретичні й методичні аспекти аналізу активів товариства та оптимізації їхньої структури.

Мета дослідження – висвітлення теоретичного підґрунтя та внесення пропозицій щодо удосконалення управління активами на основі їх аналізу та оптимізації структури.

Завдання, що ставляться в роботі Досягнення окресленої мети дослідження зумовлює вирішення таких послідовних завдань:

- з'ясування економічного сенсу активів та їх ролі у забезпеченні діяльності підприємства;
- визначення основних завдань ефективного управління активами;

- висвітлення концептуальних засад аналізу активів та оптимізації їх структури;
- здійснити аналітичне оцінювання активів підприємства та джерел їх фінансування;
- за даними фінансової звітності проаналізувати структуру необоротних і оборотних активів;
- здійснити аналіз ефективності використання сукупних активів підприємства;
- проаналізувати ефективність використання оборотних активів;
- здійснити аналітичне обґрунтування параметрів оптимізаційної моделі формування доходу підприємства під впливом структури його активів.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у критичному опрацюванні й теоретичному узагальненні наукових досліджень щодо сутності активів, їхньої класифікації, ролі в забезпеченні діяльності підприємства; завдань управління активами на основі аналізу їх обсягу, складу, ефективності використання та оптимізації структури.

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає у висвітленні методики аналізу активів та ефективності їх використання за даними звітності ТзОВ «Імперія жирів»; розробленні рекомендацій, що спрямовані на удосконалення аналізу активів товариства й оптимізації їхньої структури, застосування яких сприятиме обґрунтуванню управлінських рішень.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження проблеми апробовано автором у формі наукової публікації «Факторне моделювання в аналізі оборотних активів» у збірнику матеріалів X Національної науково-практичної конференції «Наука і бізнес: проблеми, перспективи та інновації в умовах воєнного стану», ЗУНУ, Тернопіль, 10 листопада 2022 р.

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи – зміст роботи складають вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел. Обсяг становить 62 сторінку. Вона містить 22 таблиці, 14 рисунків. Список використаних літературних джерел нараховує 51 найменування на 6 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. АКТИВИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ АНАЛІЗУ ТА УПРАВЛІННЯ

1.1. Економічний сенс активів та їх роль у забезпеченні діяльності підприємства

Діяльність жодного суб'єкта господарювання неможлива без наявного у його розпорядженні капіталу. Поняття «капітал» є неоднозначним. Його можна розглядати як в теоретичному, так і в прикладному аспектах. У теоретичному аспекті капітал це – вартість, що приносить додаткову вартість. У прикладному аспекті можна виділити дві основні концепції капіталу:

- предметно-речова, яка визначає капітал як сукупність матеріальних і нематеріальних цінностей (домінанта – актив балансу);
- фінансова, яка поділяє капітал за ознакою власності (домінанта – пасив балансу).

Актив балансу містить відомості про капітал суб'єкта господарювання, який уречевлений у нерухомому і рухомому майні, боргових правах, готівкових коштах тощо. Вся сукупність майнових і немайнових цінностей, які мають певний потенціал корисності та використовуються в господарській діяльності задля досягнення її мети (отримання прибутку, створення благ тощо) може бути визначена як активи підприємства.

Відповідно до Закону України: «Активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому» [15].

Активи (у тому числі засоби праці і предмети праці, кошти в розрахунках, готівка) слугують матеріально-речовою основою або фактором чи наслідком здійснення господарської діяльності у всій її різноманітності, безпосередньо й опосередковано беруть участь у формуванні фінансових результатів кожного підприємства. Їхня наявність є передумовою функціонування та розвитку суб'єкта господарювання, безперервності й збалансованості виробничо-

господарських процесів, рівня його конкурентоспроможності, стабільності фінансового стану та інвестиційної привабливості.

Незважаючи на широке вживання терміну «актив», економічний сенс цього поняття і його сутнісні характеристики досі залишаються недостатньо визначеними.

Автори І. М. Камінська, В. Ю. Дорош, А. Ю. Ковальчук: стверджують, що: «Вчені доволі фрагментарно висвітлюють концептуальні й методичні засади функціонування і розвитку активів підприємства, осмислення їх змісту не є цілковитим і однозначним, прикладні питання підвищення ефективності використання таких ресурсів теж недостатньо опрацьовані і без урахування сучасних умов ведення й розвитку бізнесу. Треба зауважити, що науковці здебільшого зосереджують увагу на окремих складових елементах активів підприємства та недостатньо активно досліджують їх в цілому й комплексно» [18, с. 136].

Щодо трактування цієї категорії, то точки зору численних науковців, що суттєво відрізняються, можна згрупувати таким чином:

- в основі розгляду активів як об'єкта власності (Н. В. Іванчук, Т. О. Олійник, Ю. В. Панасовський, М. П. Поліщук, П. П. Михайленко, С. Г. Лисевич, Н. В. Петруня) панує підхід до активів як до ресурсів, що сформовані при створенні підприємства (наявні у підприємства, або ж контрольовані підприємством);
- в основі розгляду активів як об'єкта управління (Н. Константюк, І. Когут, Л. О. Коваленко, В. М. Шелудько) застосовується підхід до активів як до майна в його нематеріальній та матеріальній формі;
- при розгляді активів як об'єкта інвестування автори (К. С. Колодяжна, С. О. Каціман, О. І. Шаманська) підходять до активів як до засобів суб'єктів господарювання, що сформовані за рахунок власного та позикового капіталу, і які забезпечують одержання прибутку;
- при розгляді активів з позиції цінності автори (І. О. Бланк, К. А. Пріб, В. І. Федько, В. В. Скоробогатова), трактують активи як сукупність матеріальних і нематеріальних цінностей, якими оперує підприємство;

- автори, котрі розглядають активи як об'єкт обліку (І. Д. Фаріон, Н. М. Урбан, М. С. Пушкар), сприймають їх через призму понесених для одержання витрат;
- має місце також підхід, при якому активи розглядаються з технічної сторони, як частина бухгалтерського балансу (І. П. Ламанов).

Кожне визначення, дане певним автором, і кожен із наведених підходів заслуговують на увагу, мають свої сильні та слабкі сторони, однак, не є вичерпним або універсальним і можуть бути виправдані тією позицією, яку займає її автор як економіст, фінансист, обліковець чи аналітик у певних економічних реаліях.

Складність всеохоплюючого формулювання поняття «актив» значною мірою зумовлена різноманітністю їх форм і видів. Типологію активів за різними класифікаційними ознаками наведено на рисунку 1.1.

Тим більше, що суспільно-економічний розвиток триває, і, зокрема завдяки цифровій революції, з'являються нові види активів, такі як криптоактиви (криптовалюти та ін.), які не вписуються у жодні традиційні уявлення щодо сутності, призначення, властивостей, можливостей активів тощо [7; 8; 37; 48].

Усі активи відображають у відповідній однойменній частині «Актив» форми №1 фінансової звітності «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» з використанням таких видів оцінок: «

- історична собівартість;
- поточна собівартість;
- вартість реалізації чи вартість погашення;
- теперішня вартість» [28].

Розташування активів у Балансі здійснюється у порядку зростання їх ліквідності. Кожна група активів містить однорідні елементи, які відображені за статтями розділу.

У ході здійснення діяльності під впливом господарських операцій активи підприємства змінюються за складом і величиною. Обсяг активів зростає внаслідок вкладів і доходів, а зменшується за результатами вилучень і витрат.

Рис. 1.1. Класифікація активів підприємства [1, с. 102]

Організаційно активи в балансі згруповані у такі розділи (Рисунок 1.2):

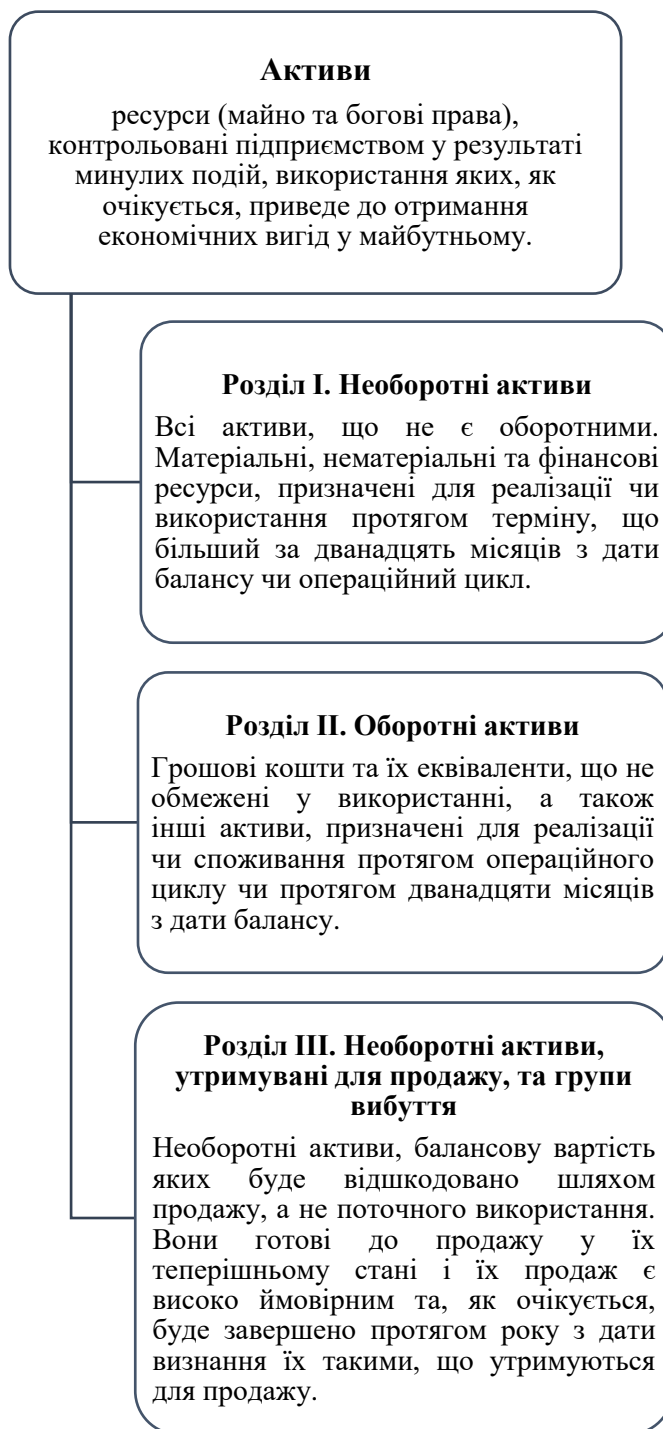

Рис. 1.2. Будова активу балансу підприємства відповідно до НПСБО 1 [28].

Необоротні і оборотні активи відіграють різну роль у діяльності підприємства. Якщо необоротні активи переважно пов'язують із засобами праці, то оборотні активи значною мірою сформовані за рахунок предметів праці, але окрім цього вони включають ще й боргові права підприємства (засоби у розрахунках) і готівкові кошти.

До складу необоротних активів підприємства відносять: нематеріальні активи; незавершені капітальні інвестиції; основні засоби; інвестиційну нерухомість; довгострокові біологічні активи; довгострокові фінансові інвестиції, довгострокову дебіторську заборгованість; відстрочені податкові активи; гудвіл; інші необоротні активи. Таким чином до необоротних активів відносяться фактори тривалого користування, які витрачаються у процесі господарської діяльності протягом ряду років.

До складу оборотних активів підприємства відносять: виробничі запаси; незавершене виробництво; готову продукцію; товари; поточні біологічні активи; векселі одержані; дебіторську заборгованість усіх видів; поточні фінансові інвестиції; грошові кошти та їх еквіваленти; витрати майбутніх періодів; інші оборотні активи. Оборотні активи цілком переносять свою вартість на результати діяльності впродовж кожного операційного циклу.

Під структурою активів розуміють співвідношення між необоротними (імобілізованими) активами і оборотними (мобільними) активами, або частку (питому вагу) кожної групи у загальному обсязі активів підприємства.

Якщо у структурі активів підприємства домінують необоротні активи (їхня частка становить понад 50 %), то таку структуру балансу вважають важкою, якщо ж частка необоротних активів є незначною (менше 50 %), то структура активів є легкою і мобільною.

Автор В. А. Лотюк стверджує, що: «Активи завжди є необхідним атрибутом господарської діяльності підприємства – з моменту його створення до ліквідації чи реорганізації» [22, с. 64].

У своїй публікації О. С. Брагіна та В. О. Романовський зазначають: «Результати в будь-якій сфері ведення господарства залежать від ефективності використання матеріальних та фінансових ресурсів, які як життєво важлива система забезпечують розвиток підприємства. Тому піклування про активи є важливим моментом в результаті діяльності будь-якого підприємства, в умовах сучасної економіки ці питання мають найважливіше значення» [14, с. 13].

1.2. Основні завдання ефективного управління активами

Будь-яка господарська діяльність розпочинається з постановки і вирішення таких наріжних питань:

- якими повинні бути обсяг і оптимальний склад активів задля досягнення поставлених завдань;
- де віднайти джерела фінансування й якими повинен бути їх оптимальний обсяг і склад;
- як організувати управління діяльністю задля забезпечення життєздатності, конкурентоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Розроблення і реалізація управлінських рішень, які пов'язані з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів, є прерогативою фінансового менеджменту, як втіленням певної політики управління в рамках загальної фінансової стратегії підприємства .

Основними завданнями фінансового управління активами є:

- формування активів підприємства на основі виявлення та задоволення потреби у розрізі їх видів для забезпечення насамперед операційної та іншої діяльності, а також оптимізація їхнього складу для ефективного господарювання;
- управління необоротними активами, яке полягає у фінансовому забезпеченні своєчасного їх оновлення та створенні умов для підтримки ефективного використання;
- управління оборотними активами, яке полягає у формуванні необхідного обсягу і складу оборотних активів, раціоналізації і та оптимізації їх структури та забезпеченні їх ефективного використання.

На рисунку 1.3. представлено основні принципи формування активів підприємства.

Формування активів підприємства відбувається на відповідних етапах його розвитку за умов: започаткування підприємства; здійснення модернізації

та реконструкції уже діючого виробництва або розширення (створення його нових структурних одиниць).

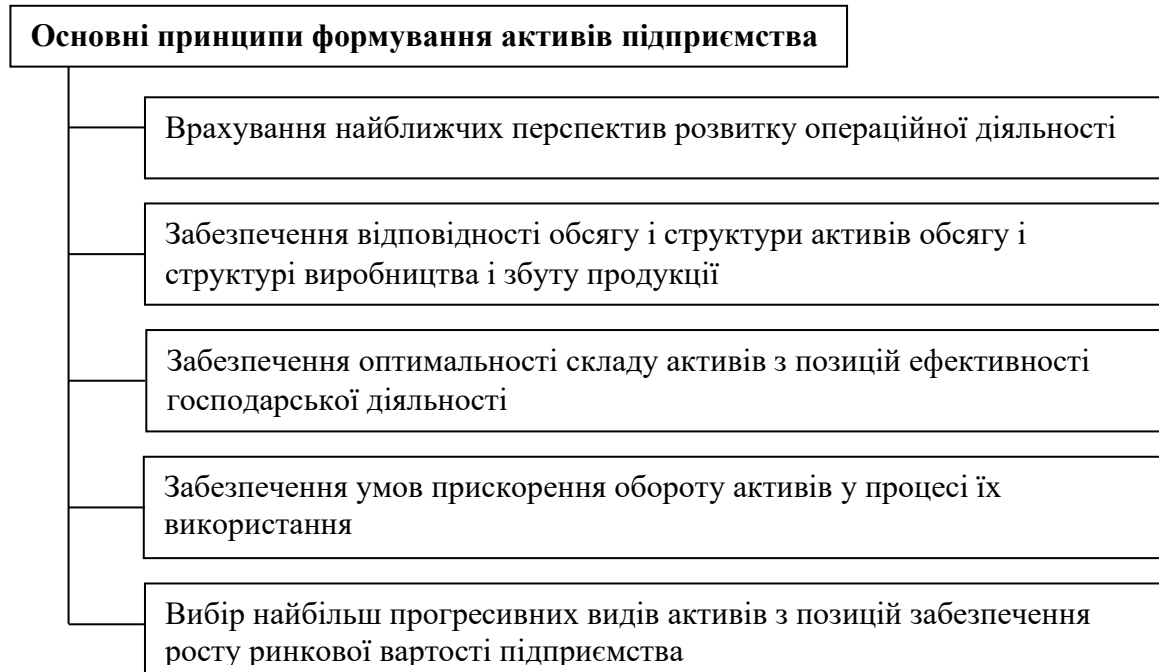

Рис. 1.3. Основні принципи формування активів підприємства [1, с. 106].

Насамперед, формування активів підприємства повинне підпорядковуватися завданням щодо розвитку операційної діяльності з врахуванням перспективних можливостей зростання її масштабів і диверсифікації діяльності.

При цьому при формуванні активів їх обсяг і структура повинні відповідати обґрунтованій потребі підприємства в окремих видах активів під передбачені у бізнес-плані показники обсягу, асортименту та структури виробництва і збуту продукції.

У ході оптимізації структури вирішуються завдання щодо забезпечення якнайбільш повного корисного використання окремих груп активів і максимальної потенційної здатності сукупних активів генерувати дохід (прибуток). Складовими елементами такої оптимізації є :

- додержання оптимальних пропорцій між обсягом сукупних задіяних в операційному процесі необоротних і оборотних активів;

- оптимізація структури операційних необоротних активів в частині співвідношення між активною частиною їх частиною (машини, механізми, обладнання) та пасивною складовою (будівлі, споруди) задля підвищення рівня ефективності їх використання;
- досягнення раціонального співвідношення між окремими складовими оборотних активів, такими як матеріальні оборотні активи, засоби в розрахунках, грошові кошти.

При оптимізації активів підприємства у першу чергу слід враховувати галузеві особливості (фондомісткість виробництва, тривалість операційного циклу), конкретні умови діяльності підприємства (особливості застосовуваної технології, наявність складського господарства тощо), а також особливості функціонування самих окремих видів активів, які показані у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Порівняльна характеристика окремих видів активів

Необоротні активи	
<i>Позитивні моменти</i>	<i>Негативні моменти</i>
1. Краще захищені від інфляції. 2. Здатні генерувати стабільний прибуток, забезпечувати випуск різних видів продукції у відповідності з кон'юнктурою товарного ринку. 3. Сприяють зниженню втрат запасів ТМЦ підприємства в результаті їх зберігання.	1. Морально зношуються (особливо активна частина і нематеріальні активи). 2. Важко піддаються оперативному управлінню, оскільки змінити їх структуру в короткому періоді неможливо, тому спад виробництва призводить до зниження рівня корисного їх використання. 3. Належать до низьколіквідних активів.
Оборотні активи	
<i>Позитивні моменти</i>	<i>Негативні моменти</i>
1. Відносно легко можуть бути перетворені з одного виду в інший. 2. Характеризуються пристосованістю до змін товарного, фінансового ринку. 3. Високоліквідні, при необхідності значна частина їх може бути перетворена в гроші. 4. Оборотними активами відносно легко оперувати.	1. Частина оборотних активів, яка знаходиться в грошовій формі та дебіторській заборгованості, втрачає свою вартість через інфляцію. 2. Тимчасово вільні (зайві) оборотні активи практично не генерують прибутку (крім вільних грошових активів). Більше того, зайві запаси приводять до додаткових витрат, пов'язаних з їх зберіганням. 3. Значна частина оборотних активів зазнає ризику втрат у зв'язку з недобросовісністю партнерів по господарських операціях, а іноді і персоналу підприємства. 4. Запаси зазнають втрат у зв'язку з природним убутком.

Проте, слід мати на увазі, що потреба в одному виді активу не може бути компенсована надлишком іншого. Як відомо, у загальному випадку ріст частки оборотних активів в складі сукупних активів призводить до підвищення рівня їх мобільності та ліквідності. Однак, зростання суми і частки оборотних активів повинне відбуватися не за рахунок необоротних, а поряд з ними, при цьому темп росту оборотних активів повинен перевищувати темп росту необоротних. Таке співвідношення темпів росту свідчить про приріст виробничого потенціалу та позитивно позначається на продуктивності використання активів (капіталу).

«Сучасна теорія управління використанням капіталу (активів) базується на таких концепціях, як: теорії функціонування капіталу в системі факторів виробництва і у формі інвестиційного ресурсу; теорії обороту капіталу; теорії формування продуктивності та доходності капіталу та інших» [2, с. 36].

У процесі функціонування капітал (активи) перебуває у постійному русі та трансформації з однієї його форми в іншу. процес такого руху, який визначається економічною теорією як «кругообіг капіталу», подано на рисунку 1.4.

Рис. 1.4. Кругообіг активів за стадіями операційної діяльності.

Якщо ж капітал не здійснює у процесі використання постійного обертання з видозміною форм своїх активів, то він не здатний генерувати дохід

власнику. Процес обертання характеризується повторенням циклів, під яким слід розуміти повний оберт активу з поверненням авансованого капіталу до своєї початкової форми.

Прискорення ж обертання капіталу безпосередньо і опосередковано впливає на розмір генерованого операційною діяльністю доходу, а отже і прибутку.

По-перше, внаслідок прискорення обертання активів відбувається пропорційне зростання згенерованого цими активами прибутку. Цей факт підтверджується функціональною залежністю формування показника рентабельності активів під впливом зміни прибутковості реалізації продукції та продуктивності (обертання) активів, яка отримана у результатів факторного моделювання за системою фірми Du Pont виду:

$$R_A = R_p \times K_A, \text{ де:}$$

R_A – рентабельність активів, %;

R_p – рентабельність реалізації, %;

K_A – продуктивність (обертання) активів, коефіцієнт.

По-друге, внаслідок прискорення обертання активів знижується абсолютне значення розміру потреби у них, що спричиняє зниження суми операційних витрат, а отже, призводить до зростання суми операційного прибутку. Суму умовного вивільнення коштів з обороту визначаємо за формулою:

$$C_A = (TO_{A1} - TO_{A0}) \times R_{од}, \text{ де:}$$

TO_{A1} – тривалість оборту активів поточного періоду, дні.

TO_{A0} – тривалість оборту активів попереднього періоду, дні.

$R_{од}$ – одноденний обсяг реалізації поточного періоду.

При формуванні активів підприємства важливо також здійснювати відбір на альтернативній основі з позицій забезпечення зростання ринкової вартості підприємства прогресивних їх видів шляхом зіставлення таких якісних характеристик цих видів як перспективність, функціональність, здатність генерувати дохід (прибуток). Особливо це стосується таких складових активу балансу, як нематеріальні активи, фінансові інструменти тощо.

При розгляді проблеми складу активів необхідно також звернути увагу на ті джерела, які задіяні для їх формування. Адже будівництво об'єктів нерухомості, придбання і оренда основних засобів, нематеріальних активів, запасів, оплата праці працівників підприємства, сплата податків, відсотків за кредит, дивідендів передбачає використання капіталу, а отже його вкладення у довгострокові чи поточні активи.

Оптимізація структури фінансування активів передбачає їх розподіл на такі групи:

- необоротні активи;
- граничний мінімум оборотних активів, необхідний для забезпечення поточної операційної діяльності підприємства;
- змінна частина оборотних активів, яка пов'язана з можливим приростом обсягу реалізації продукції.

Політика фінансування активів будується на одному з таких підходів :

- консервативний, коли за рахунок власного й довгострокового позикового капіталу фінансуються необоротні активи, постійна частина оборотних активів і половина змінної частини оборотних активів, а решта активів - за рахунок короткотермінових кредитів і поточних зобов'язань;
- помірний (або компромісний), згідно з яким за рахунок власного і довгострокового позикового капіталу фінансуються необоротні активи й постійна частина оборотних активів, а всі інші складові активів формуються за рахунок короткотермінових кредитів і поточних зобов'язань;
- агресивний, за якого власний і довгостроковий позиковий капітал є джерелом формування необоротних активів, тоді як всі поточні активи мають фінансуватися за рахунок поточних зобов'язань.

Вибір керівництвом підприємства власного підходу до фінансування активів залежить від рівня прийняття ним фінансових ризиків, адже зі зростанням частки сторонніх джерел у сукупному їх обсязі фінансовий ризик збільшується.

Від того, в яких сферах і видах діяльності використовується капітал, у яких пропорціях його розміщено, залежить не тільки ефективність діяльності

підприємства, але й фінансовий стан. Тому аналіз та оптимізація структури активів підприємства мають важливе значення [34; 46].

1.3. Концептуальні засади аналізу активів та оптимізації їх структури

Як нами зазначалося, аналіз активів підприємства необхідний для оцінки їх стану та динаміки, раціональності структури формування й ефективності використання.

Ці питання є важливими, у першу чергу для зовнішніх користувачів інформації, наведеної у фінансовій звітності, при вивченні майнового стану, інвестиційної привабливості підприємства та ступеня фінансового ризику, та й для самого підприємства щодо визначення перспективного варіанту організації активів, джерел їх формування та вироблення фінансової стратегії загалом.

Завданнями такого аналізу є:

- узагальнююча аналітична оцінка активів підприємства з позицій зміни майнового стану підприємства, обсягу, складу та структури сукупних активів;
- аналіз динаміки стану (у тому оцінка показників технічного стану основних засобів), складу та структури необоротних (довгострокових) активів;
- аналіз динаміки та структури оборотних (поточних) активів підприємства;
- аналіз ефективності використання сукупних активів з позиції зміни їх продуктивності (ресурсовіддачі), оборотності, рентабельності та дії чинників, що зумовили вплив;
- аналіз ефективності використання необоротних активів, у тому числі їх окремих складових, за показниками рентабельності;
- аналіз ефективності використання оборотних активів, у тому числі їх окремих складових, за показниками рентабельності, оборотності та дії чинників, що зумовили вплив;

- аналітичне обґрунтування оптимізаційного моделювання залежності ефективності діяльності підприємства від структури його активів з врахуванням вимог забезпечення фінансової стійкості.

Для реалізації зазначених вище завдань доцільно використати методичний інструментарій аналізу, наведений на рис. 1.5., а також оптимізаційне моделювання процесу отримання доходу підприємства під впливом зміни структури його активів.

Рис. 1.5. Методичний інструментарій аналізу активів підприємства.

Для проведення такого аналізу доречно використати інформацію фінансової звітності ТЗОВ «Імперія жирів» за ряд періодів, передусім, ф. №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» і ф. № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».

Актив балансу містить інформацію про розміщення наявного у підприємства капіталу. Кожному виду розміщеного капіталу відповідає окрема стаття балансу. За цими даними можна встановити, яких змін зазнали активи підприємства, яку їхню частину становлять необоротні активи, а яку – оборотні, у тому числі у сфері виробництва і сфері обігу.

Головним принципом розміщення статей активу балансу є ступінь їх ліквідності, або швидкість перетворення в готівкову форму. За цією ознакою всі активи у балансі підрозділяються на довгострокові активи, або необоротний капітал (I розділ активу) і поточні активи, або оборотний капітал (II розділ активу).

Засоби підприємства можуть використовуватися як у його внутрішньому обігу, так і за його межами (дебіторська заборгованість, придбання цінних паперів, участь у капіталі інших підприємств), що відображено на рисунку 1.6.

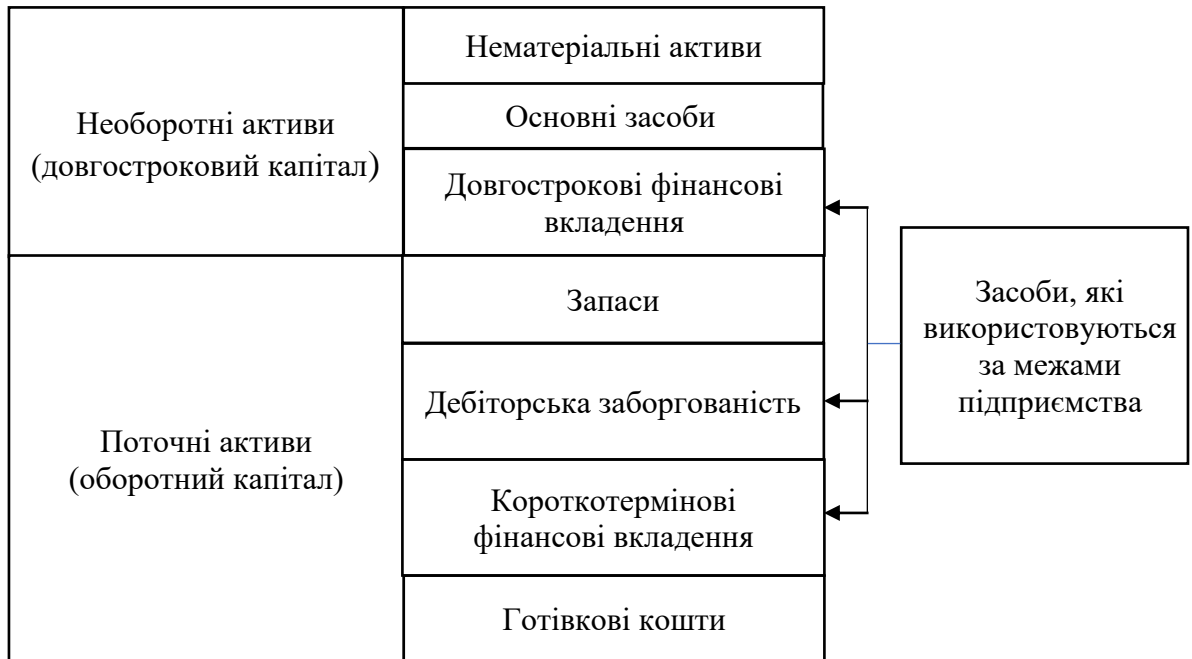

Рис. 1.6. Укрупнена структура активу балансу.

Оборотний капітал задіяний як у виробничій сфері (виробничі запаси, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів), так і в сфері обігу (готова продукція, товари, дебіторська заборгованість, готівка в касі й на рахунках).

Капітал здатен набувати грошової або у матеріальної форми. Через інфляцію грошові засоби втрачають свою купівельну спроможність. Залежно від чутливості до інфляційних впливів усі статті балансу можуть бути монетарні (ті, що відображають засоби і зобов'язання в поточній грошовій оцінці), і немонетарні (реальна вартість яких з плином часу та зміною цін змінюється, тому вони потребують переоцінки).

У процесі аналізу необхідно дослідити склад та якість найбільш суттєвих активів, тому що від їх наявності та стану у значній мірі залежать фінансові показники підприємства.

При дослідженні динаміки оборотних і необоротних активів необхідна приділяється увага факторам, які спричинили зміну як необоротних, так і оборотних активів. Важливо звернути увагу на зміну питомої ваги (частки) необоротних і оборотних активів у загальному обсязі активів.

Співвідношення між двома найбільшими групами активів (необоротним і оборотним капіталом), яке ще називають «органічною будовою капіталу» є важливим індикатором діяльності, який визначається галузевими особливостями; стадією життєвого циклу підприємства; рівнем автоматизації виробництва; політикою в галузі капітальних вкладень і конкретними умовами роботи підприємства [46].

Попри це, збільшення частки оборотних активів у сукупних активах підприємства призводить до підвищення рівня мобільності капіталу, одного із найважливіших показників фінансового стану, і позитивним чином позначається на динаміці показників продуктивності (капіталовіддачі, або ресурсовіддачі) та рентабельності активів, а отже, зумовлює підвищення ефективності функціонування підприємства.

Саме тому, що результати діяльності суб'єкта господарювання та його фінансове становище визначаються не лише наявністю активів, але й результативністю їх використання, необхідно проаналізувати показники рентабельності та інтенсивності використання активів у досліджуваному періоді.

Як було нами зазначено, капітал у процесі свого руху проходить три стадії кругообігу: заготовчу, виробничу і збутову. У процесі кругообігу на цих стадіях активи змінюють свою форму від готівкових коштів через вироблену продукцію, реалізацію, інкасацію дебіторської заборгованості до одержання готівки, яка забезпечує одержання прибутку.

Відповідно, що швидше капітал здійснює кругообіг, тим більше підприємство виробить і реалізує продукції при незмінній сумі капіталу за період. Затримка руху засобів на будь-якій стадії призводить до сповільнення обертання капіталу, потребує додаткового залучення засобів і може спричинити погіршення фінансового стану підприємства [1; 2].

Тому важливо аналізувати показники тривалості обороту сукупних активів, оборотних активів, окремих складових оборотних активів, тривалості виробничого і операційного циклу, а на їх основі – робити висновки про величину отриманого відносного ефекту від прискорення обертання активів.

У результаті аналізу тривалості оберту різних складових оборотного капіталу вдається з'ясувати, на яких етапах кругообігу капіталу відбувається його прискорення або сповільнення. Це дозволяє вишукувати можливості для прискорення оберту активів [46].

Економічний ефект якості використання активів відображається у показниках доходності (прибутковості) капіталу (активів). Ефективність використання капіталу характеризують показники рентабельності, які є мірилом відносної ефективності, що відображають співвідношення отриманого прибутку на одиницю задіяних для його одержання активів (капіталу) [38].

Показники рентабельність активів і коефіцієнт обертання активів пов'язані між собою, що впливає з факторного моделювання за системою фірми DuPont. Так, факторне моделювання показника рентабельності активів з подальшим чинниковим аналізом уможливує виявлення потенційних можливостей для зростання цього найбільш цінного показника ефективності господарювання [44]. Цей показник використовується також для оцінки ефективності управління підприємством; оцінки його здатності отримувати достатній прибуток на інвестиції; прогнозування величини прибутку.

Для характеристики інтенсивності використання капіталу (активів) застосовують коефіцієнт продуктивності (обертання) активів та обернений до нього показник капіталомісткості. Обертання активів з одного боку залежить від інтенсивності обертання необоротного і оборотного капіталу, а з другого – від його органічної будови. Що більшу частку становить необоротний капітал, який повільно обертається, тим нижче значення коефіцієнта обертання і довшою є тривалість обертання сукупного капіталу [38; 46].

Саме тому особливої уваги потребує аналіз раціональності структури активів підприємства і вирішення завдання щодо її оптимізації, що буде розглянуто нами у питанні 3.3.

Висновки до розділу 1

За результатами проведеного дослідження можна узагальнити наступне:

1. Наявність активів є передумовою функціонування та розвитку суб'єкта господарювання, безперервності й збалансованості виробничо-господарських процесів, рівня його конкурентоспроможності, стабільності фінансового стану та інвестиційної привабливості. До активів належать всі види майнових і немайнових цінностей підприємства, що ним контролюються, й використовуються для здійснення статутної діяльності. Активи підприємства беруть участь у кругообігу капіталу, змінюючи на різних стадіях його циклу свою форму від грошової форми через товарну форму і знову до грошової, генеруючи деякий приріст вартості у формі прибутку. Склад активів є різноманітним і вони можуть бути класифікованими за рядом ознак. Кожен вид активів має своє особливе призначення і роль у господарській діяльності.

2. Для забезпечення ефективного господарювання керівництво підприємства реалізовує політику управління активами, яка є складовою загальної фінансової стратегії. Важливими напрямками цього управління є формування активів для забезпечення функціонування підприємства та їх ефективне використання. Основною сферою використання активів є операційний процес, на виході якого формується визначальний дохід і прибуток підприємства. Важливим напрямком зростання прибутку і поліпшення його «якості» є прискорення обертання капіталу (активів) на фоні повного залучення і максимально ефективного використання всіх видів ресурсів підприємства.

3. Результати аналізу наявності, складу, стану, структури та ефективності використання сукупних активів та окремих їх видів і груп є незамінними при обґрунтуванні управлінських рішень з приводу формування і використання активів підприємства. Задля підвищення ефективності використання активів пропонується оптимізаційне моделювання їх структури.

Аналітичне дослідження розміщення капіталу та джерел його формування становить суттєвий інтерес для зовнішніх аналітиків, яких цікавить інвестиційна привабливість та стійкість фінансового стану підприємства [46].

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТРУКТУРИ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ДАНИМИ ТзОВ «ІМПЕРІЯ ЖИРІВ»

2.1. Аналітичне оцінювання активів підприємства та джерел їх фінансування

ТзОВ «Імперія жирів» розташоване у м. Нововолинськ Волинської області за адресою: вул. Нововолинська, 60. Підприємство створене у вересні 2007 року і займається виробництвом маргарину і подібних продуктів (КВЕД – 10.42). Фінансову звітність воно складає за НП(С)БО і подає її відповідно до чинного порядку за призначенням.

Дослідження проблеми аналізу активів підприємства та оптимізації їхньої структури за даними фінансової звітності ТзОВ «Імперія жирів» доречно здійснювати із застосуванням дедуктивного підходу, який полягає у вивченні об'єкта дослідження шляхом поступової деталізації, тобто за логічним порядком «від загального до часткового, або конкретного». Саме тому таке дослідження варто розпочати з узагальнюючої оцінки активів та джерел їхнього формування та виявлення основних тенденцій зміни.

Для аналітичної оцінки активів підприємства та джерел їх фінансування скористаємося показниками, які відображені у фінансовій звітності, а точніше, - у Балансі (Звіті про фінансовий стан).

У першу чергу зосередимо увагу на майні та боргових правах підприємства, які відображені в активі Балансу. В таблиці 2.1 здійснимо поєднання вертикального і горизонтального аналізу щодо розділів активу Балансу товариства.

Проведені розрахунки свідчать, що загальна вартість активів підприємства скоротилася на 502 тис. грн., або на 1,59 %, що загалом є небажаним явищем, адже свідчить про зниження суми авансованих у підприємство ресурсів, а отже, і про скорочення фінансових та операційних можливостей для відтворення діяльності. При цьому сукупна вартість

необоротних активи знизилася на 18 тис. грн., або на 0,77 %, а загальні оборотні активи - на 484 тис. грн., або на 1,65%.

Таблиця 2.1.

Активи (майно та боргові права) підприємства у 2020 р.

(тис. грн.)

Розділи активу	На початок року	На кінець року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Необоротні активи	2 324	2 306	- 18	- 0,77
у % до всіх активів	7,34	7,40	0,06	0,82
2. Оборотні активи	29 346	28 862	- 484	- 1,65
у % до всіх активів	92,66	92,60	- 0,06	- 0,82
Всього активів (Баланс)	31 670	31 168	- 502	- 1,59
Коефіцієнт координації оборотних активів до необоротних активів	12,63	12,51	-0,12	- 0,95

З табл. 2.1 також впливає, що частка необоротних активів у майні є достатньо низькою (біля 7%), проте, вона несуттєво збільшилася. Як на початок, так і на кінець року, вартість і частка оборотних активів перевищувала вартість і частку необоротних активів у понад 12 разів.

За даними балансів ТзОВ за попередні роки проілюструємо динаміку майна та боргових прав станом на кінець року (на 31 грудня) на рисунку 2.1.

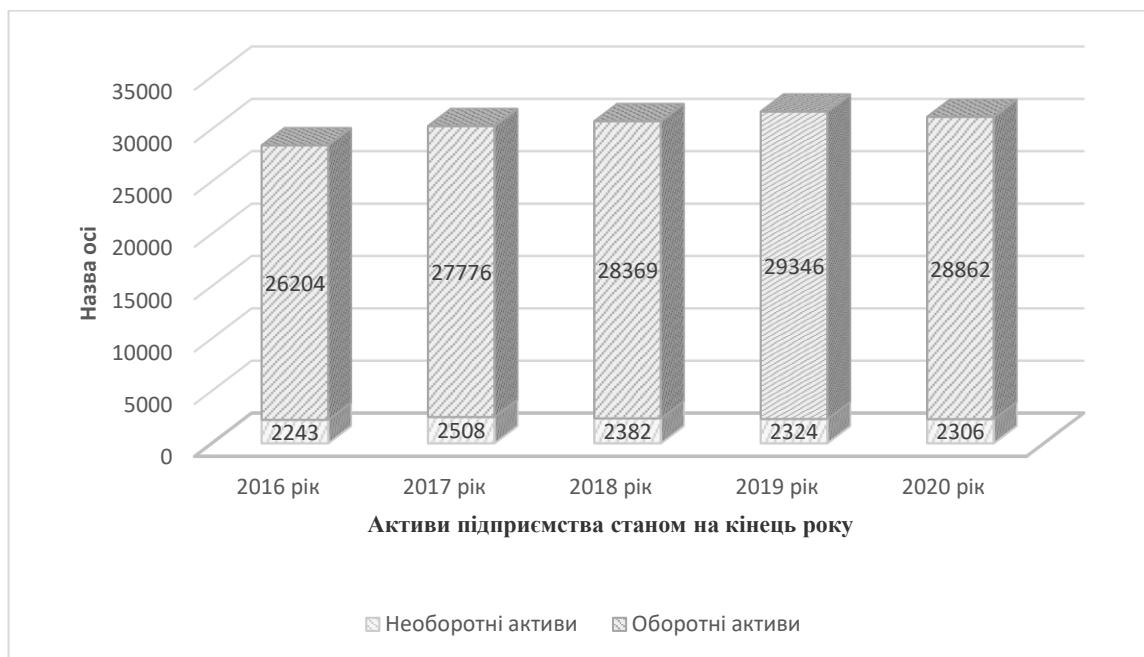

Рис. 2.1. Динаміка активів ТзОВ у 2016 – 2020 рр.

За аналізований протягом 5 років період, окрім 2020 року, активи підприємства зростали, в основному за рахунок оборотної їх частини. Середній темп зростання оборотних активів становить 1,02445 рази. Вартість необоротних активів протягом останніх трьох років дещо знижувалася. Як бачимо, спадна динаміка підсумку балансу за 2020 рік не відповідає першій умові так званого «золотого правила економіки», яке описується як послідовність зіставлень темпів росту найбільш важливих характеристик діяльності підприємства:

$$\ll 100 \% \leq T_A \leq T_{\text{чд}} \leq T_{\text{чп}}, \text{ де:}$$

T_A – темп росту активів підприємства;

$T_{\text{чд}}$ – темп росту чистого доходу (виручки) від реалізації продукції;

$T_{\text{чп}}$ – темп росту чистого прибутку» [34].

Розрахуємо за даними фінансової звітності ці темпи росту для нашого випадку: $T_A = 98,41 \%$; $T_{\text{чд}} = 116,59 \%$; $T_{\text{чп}} = 138,11 \%$,

$$\text{тобто одержуємо: } 100 \% \geq 98,41 \% \leq 116,59 \% \leq 138,11 \%$$

Таким чином, окрім першого зіставлення, всі інші рекомендовані пропорції виконуються. Це означає, що не дивлячись на скорочення економічного потенціалу, підприємство домоглося зростання обсяг виторгу, а темпи росту чистого прибутку були навіть ще вищими.

Проаналізуємо склад і динаміку джерел формування активів у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Джерела формування активів ТзОВ у 2020 р.

(тис. грн.)

Джерела формування активів	На початок року	На кінець року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Власний капітал	27 801	28 839	1 038	3,73
у % до всіх джерел	87,78	92,53	4,75	5,41
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	535	0	- 535	-100,00
у % до всіх джерел	10,52	0	- 10,52	-100,00
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	3 334	2 329	-1 005	-30,14
у % до всіх джерел	1,69	7,47	5,78	342,01
Всього джерел	31 670	31 168	- 502	-1,59

У структурі джерел формування активів ТзОВ переважає власний капітал, частка якого, як видно з таблиці 2.2., становить близько 90 % від загальної вартості фінансових ресурсів. За період, що аналізується, сума власного капіталу зросла на 1 038 тис. грн., або на 3,73 %. Сума довгострокових зобов'язань і забезпечень скоротилася на 535 тис. грн. Поточні зобов'язання і забезпечення скоротилися на 1 005 тис. грн., або на 30,14%.

Розглянемо динаміку структури пасивів підприємства станом на кінець року протягом більш тривалого періоду, яка представлена на рисунку 2.2.

Рис. 2.2. Динаміка джерел формування активів у 2016-2020 рр.

Подане на рисунку 2.2. ілюструє, що стійку домінуючу позицію у джерелах формування активів товариства займає власний капітал. У 2017-2019 рр. мало місце незначне залучення довгострокових кредитів банку, максимальний розмір якого у зіставленні з власним капіталом цього ж періоду становив 7,75 %. Станом на кінцеву дату дослідження такі зовнішні запозичення відсутні.

До практики залучення короткострокових позик підприємство не вдавалося. Сума і частка поточних зобов'язань і забезпечень протягом усього аналізованого періоду скорочувалася. У зіставленні з власним капіталом

поточні зобов'язання на кінцеву дату складають 8,08 %, а у сукупних пасивах – 7,74 %.

Така структурна динаміка пасивів товариства свідчить про значну фінансову стійкість і незалежність від зовнішніх джерел та орієнтацію підприємства при формуванні активів на власні фінансові можливості.

На рисунку 2.3. за даними звітності попередніх років станом на кінець року продемонструємо динаміку елементів власного капіталу, як визначального джерела формування активів підприємства.

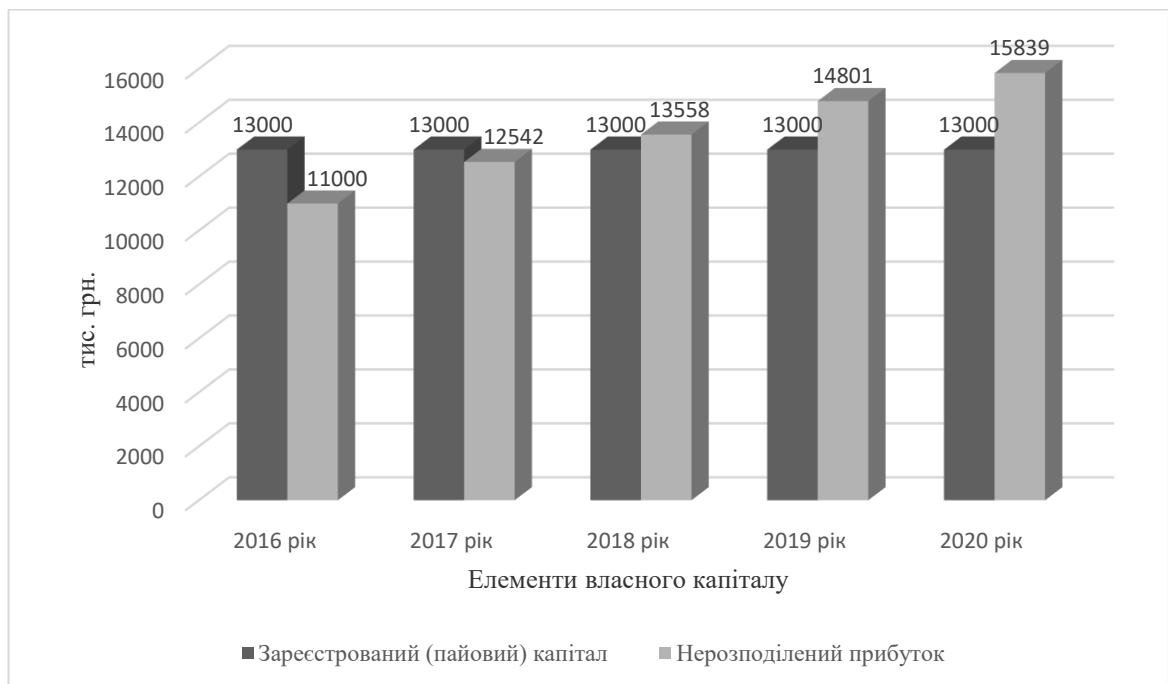

Рис. 2.3. Динаміка елементів власного капіталу ТзОВ у 2016-2020 рр.

Як видно з представленою на рисунку 2.3., власний капітал підприємства визначають дві складові: зареєстрований (пайовий) капітал і нерозподілений прибуток. Величина зареєстрованого (пайового) капіталу товариства залишалася незмінною, а нерозподілений прибуток нарощувався.

Таким чином власний капітал протягом усього періоду постійно зростав за рахунок нерозподіленого прибутку, середній темп росту якого становить 1,09543, або 9,59 %, що є, безумовно, позитивним, тому що свідчить про те, що:

- а) підприємство неухильно забезпечувало прибутковість бізнесу;
- б) у результаті цього зростає здатність товариства до самофінансування діяльності, у тому числі при формуванні структури активів.

Для перевірки нашого припущення про високу фінансову стійкість і незалежність від зовнішніх джерел фінансування при формуванні активів підприємства 1,30721,30721,30721,3072, у таблиці 2.3. розрахуємо в динаміці показники фінансової стійкості товариства.

Таблиця 2.3.

Фінансова стійкість ТЗОВ «Імперія жирів» у 2020 році.

Показники фінансової стійкості	На початок року	На кінець року	Відхилення +/-
Фінансова незалежність (автономія), коефіцієнт	0,8778	0,9253	0,0475
Співвідношення стороннього до власного капіталу, коефіцієнт	0,1392	0,0807	-0,0585
Довгострокове залучення капіталу, коефіцієнт	0,0189	-	-0,0189
Величина робочого капіталу, тис. грн.	26 012	26 533	521
Маневрування власного капіталу, коефіцієнт	0,9356	0,9200	-0,0156
Забезпеченість матеріальних запасів робочим капіталом, коефіцієнт	1,3073	1,2562	-0,0511
Забезпеченість оборотних активів робочим капіталом, коефіцієнт	0,8864	0,9193	0,0329

На основі проведених у таблиці 2.3. розрахунків, можна стверджувати, що фінансова стійкість підприємства є дуже високою. Коефіцієнт автономії на кінець року зріс на 0,0475 і становить майже 93 %, коефіцієнт координації між сторонніми джерелами і власним капіталом знизився майже на 0,06 % і становить на кінець року лише 0,0807, а це означає, що на кожну гривню залучених в господарську діяльність власних коштів припадає лише 8 коп. сторонніх коштів. Знизився до нуля коефіцієнт довгострокового залучення капіталу. На 521 тис. грн. зросла величина робочого капіталу, частка якого у власному капіталі становить понад 90 %.

За рахунок власних джерел фінансування з надлишком покривається потреба підприємства у матеріальних ресурсах, і біля 90 % загальної потреби підприємства в оборотних активах. За більшістю критеріїв фінансової стійкості можна констатувати її зміцнення.

Важливо також пересвідчитися у тому, чи задовільняє баланс підприємства вимогам щодо його ліквідності. «Залежно від ступеня ліквідності активи підприємства розділяються на такі групи:

A₁ – високоліквідні – «грошові кошти і поточні фінансові інвестиції»;

A_2 – швидколіквідні – уся дебіторська заборгованість, що буде погашена за умовами договорів;

A_3 – повільноліквідні – запаси, поточні біологічні активи, інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів;

A_4 – важколіквідні необоротні активи та необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття.

Пасиви балансу групуються за терміновістю їхньої оплати:

$П_1$ – найтерміновіші – поточна кредиторська заборгованість;

$П_2$ – короткострокові – короткострокові кредити банків;

$П_3$ – довгострокові – довгострокові зобов'язання і забезпечення;

$П_4$ – постійні – зобов'язання перед власниками, формування власного капіталу та зобов'язання пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття».

Дослідимо, чи виконуються ці вимоги для досліджуваного підприємства станом на початок і кінець року у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Аналіз ліквідності балансу ТзОВ у 2020 р.

Станом на початок року					Станом на кінець року				
Активи за ступенем ліквідності		Знак	Пасиви за терміновістю оплати		Активи за ступенем ліквідності		Знак	Пасиви за терміновістю оплати	
символ	тис. грн.		символ	тис. грн.	символ	тис. грн.		символ	тис. грн.
A_1	2 476	\leq	$П_1$	3 334	A_1	1 228	\leq	$П_1$	2 329
A_2	6 962	\geq	$П_2$	0	A_2	6 498	\geq	$П_2$	0
A_3	19 898	\geq	$П_3$	535	A_3	21 121	\geq	$П_3$	0
A_4	2 324	\leq	$П_4$	27 801	A_4	2 306	\leq	$П_4$	28 839

Як видно з таблиці 2.4., умови ліквідності балансу повністю не виконано ні на початок року, ні на кінець. Невідповідність рекомендованому співвідношенню виділена у таблиці заливкою сірого кольору.

Тобто, як на початок року, так і на кінець у підприємства недостатньо абсолютноліквідних активів для негайного погашення усіх термінових зобов'язань. Однак, платоспроможність підприємства вважається прийнятною,

якщо за рахунок абсолютноліквідних активів підприємство може погасити від 20 до 25 % своїх термінових зобов'язань, а цю вимогу підприємство витримує.

Для того, щоб зробити однозначний висновок про причини зміни у структурі активів необхідно здійснити більш детальний аналіз розділів і окремих статей активу балансу, як в необоротній, так і оборотній їх частині.

2.2. Аналіз структури необоротних активів

Дослідимо динаміку обсягу, складу, технічного стану та інтенсивності оновлення необоротних активів. Для цього скористаємося аналітичною таблицею 2.5., складеною за інформацією I розділу активу Балансу.

Зазначимо, що до підсумку розділу I нематеріальні активи та основні засоби включаються за залишковою вартістю. Оскільки вартість нематеріальних активів є повністю амортизованою, то за статтею 1000 її значення відсутнє.

Таблиця 2.5.

Необоротні активи підприємства у 2020 р.

(тис. грн.)

Складові необоротних активів	На початок року	На кінець року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Нематеріальні активи	-	-	-	-
у % до необоротних активів	-	-	-	-
2. Основні засоби	2 324	2 306	-18	-0,77
у % до необоротних активів	100,00	100,00	-	-
Всього необоротних активів	2 324	2 306	- 18	- 0,77

Таким чином, підсумок необоротних активів повністю визначається основними засобами, вартість яких зменшилася за аналізований період на 18 тис. грн., або на 0,77 %. При цьому активи підприємства, як зазначено у п. 2.1., знизилися на 1,59 %, а чистий дохід і чистий прибуток підприємства зросли відповідно на 16,59 % і 38,11 %, що є позитивним.

Скориставшись інформацією фінансової звітності про стан необоротних активів на кінець року за ряд періодів, відобразимо динаміку їх складових на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Динаміка необоротних активів у 2016-2020 рр.

Зображене на рисунку 2.4. дозволяє констатувати, що залишкова вартість основних засобів товариства у 2016-2018 рр. зростала, а у 2019-2020 – знижувалася. Детальніше побачимо причини цих змін, якщо відобразимо зміни вартості цих видів активів як результат співвідношення первісної вартості та суми амортизації (зносу). На рис. 2.5 відображено процес «поглинання» первісної вартості нематеріальних активів накопиченою амортизацією протягом 2016-2020 рр.

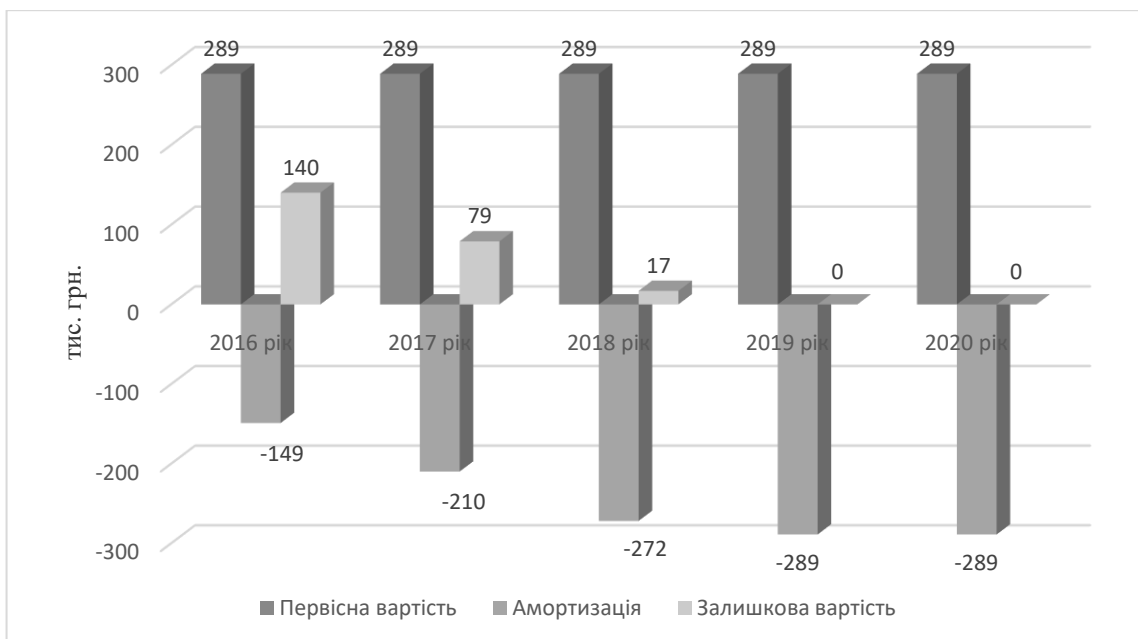

Рис. 2.5. Первісна вартість, накопичена амортизація та залишкова вартість нематеріальних активів товариства у 2016-2020 рр.

Рисунок 2.5. наочно демонструє, як під впливом накопиченої амортизації нематеріальних активів на фоні незмінної початкової вартості до нуля скорочується їх залишкова (балансова) вартість.

У подібний спосіб на рис. 2.6. відобразимо динаміку вартості основних засобів.

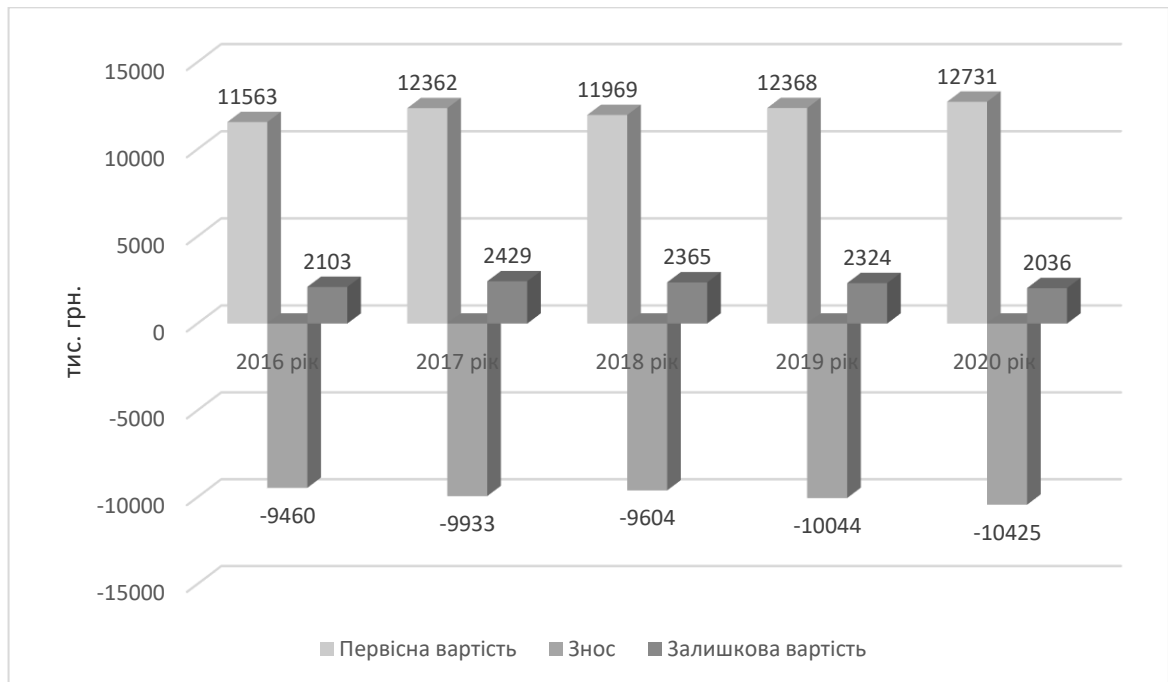

Рис. 2.6. Первісна вартість, знос і залишкова вартість основних засобів у 2016-2020 рр.

З діаграми на рис. 2.6. випливає, що не зважаючи на зростання первісної вартості основних засобів внаслідок їх придбання, сума нарахованого зносу також зростає, що у наслідку призводить до зниження залишкової вартості основних засобів, а отже, – матеріальна база товариства зношується, а загальний технічний стан основних засобів погіршується.

Проаналізуємо технічний стан основних засобів за коефіцієнтами зносу і придатності основних засобів у таблиці 2.6.

Таким чином, не зважаючи на деяке оновлення основних засобів (на рівні 2,85 % від наявності на кінець року), їх загальний технічний стан погіршився, про що свідчать зростання коефіцієнта зносу в абсолютному вираженні на 0,0068 пункти, або на 0,84 %, і зниження коефіцієнта придатності відповідно на 0,0068 пункти, або на 3,62 %.

Технічний стан основних засобів у 2020 р.

(тис. грн.)

Показники технічного стану основних засобів	На початок року	На кінець року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Первісна вартість основних засобів	12 36	12 73	363	2,93
2. Знос основних засобів	10 04	10 42	381	3,79
3. Залишкова вартість основних засобів	2 32	2 30	-18	-0,77
4. Зношеність основних засобів, коефіцієнт	0,812	0,818	0,0068	0,84
5. Придатність основних засобів, коефіцієнт	0,187	0,181	-0,0068	-3,62
6. Оновлення основних засобів, коефіцієнт			363 : 12 731 = 0,0285	

Абсолютні значення коефіцієнта зносу свідчать про спрацьованість основних засобів на рівні 80 %, а їх технічна придатність для подальшої діяльності становить менше 20 %. Це означає, що питанням інвестиційної діяльності в частині оновлення матеріально-технічної бази підприємства не надається належної уваги.

У таблиці 2.7. проаналізуємо в динаміці доступні для розрахунку показники майнового стану.

Таблиця 2.7.

Майновий стан підприємства у 2020 р.

(тис. грн.)

Показники майнового стану підприємства	На початок року	На кінець року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Всього майна (активів)	31 670	31 168	-502	-1,59
2. Залишкова вартість основних засобів	2 324	2 306	-18	-0,77
3. Виробничі запаси	7 656	7 814	158	2,06
4. Незавершене виробництво	4 151	5 628	1 477	35,58
5. Реальна вартість основних засобів в активах, коефіцієнт	0,07338	0,07399	0,00061	0,83
6. Реальна вартість засобів виробничого призначення в активах, коефіцієнт	0,44620	0,50526	0,05906	13,24

Проведені у табл. 2.7. розрахунки свідчать, що не зважаючи на зниження обсягу майна та боргових прав підприємства на 502 тис. грн., або на 1,59 % та залишкової вартості основних засобів на 18 тис. грн., або на 0,77 %, показники майнового стану, хоч не значно, але дещо поліпшилися. Так, реальна вартість основних засобів в активах підприємства підвищилася на 0,00061, або на 0,83 %, а реальна вартість засобів виробничого призначення в активах зросла на 0,05906, або на 13,24 %.

Однак, діяльність підприємства щодо оновлення (заміщення) основних засобів, як визначальної складової виробничого потенціалу підприємства, слід визнати недостатньою.

2.3. Аналіз структури оборотних активів

Метою аналізу є дослідження стану та змін в обсягах, складі та структурі оборотних активів з позицій їхнього впливу на рівень мобільності, ліквідності та ефективності використання активів товариства.

Для цього в таблиці 2.8. відобразимо оборотні активи у розрізі укрупнених груп за даними Балансу.

Таблиця 2.8.

Оборотні активи ТзОВ у 2020 р.

(тис. грн.)

Складові оборотних активів	На початок року	На кінець року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Запаси	19 898	21 121	1 223	6,15
у % до оборотних активів	67,80	73,18	5,38	7,94
2. Засоби у розрахунках	6 962	6 498	-464	-6,66
у % до оборотних активів	23,72	22,51	-1,21	-5,10
3. Грошові кошти	2 476	1 228	-1 248	-50,40
у % до оборотних активів	8,44	4,25	-4,19	-49,64
4. Інші оборотні активи	10	15	5	50,00
у % до оборотних активів	0,03	0,05	0,02	66,67
Оборотні активи	29 346	28 862	- 484	- 1,65

Як бачимо, складові оборотних активів демонструють різноспрямовану тенденцію. На фоні зростання матеріальної частини оборотних активів на 1 223 тис. грн., або на 6,15%, знизилася грошова частина оборотних активів на 1 248 тис. грн., або на 50,4 %. Засоби у розрахунках (дебіторська заборгованість) теж скоротилася на 464 тис. грн., або на 6,66 %.

Слід звернути увагу на динаміку питомої ваги засобів у розрахунках у загальній сумі оборотних активів. Цей показник відображає ступінь відволікання капіталу в дебіторську заборгованість, значення якого на кінець року становить 22,51 і скоротилося відносно значення на початок року на 1, 21, або на 5,1%, що слід розцінити як позитивне явище.

Загалом вартість оборотних активів скоротилася на 484 тис. грн., або на 1,65 %, тоді як сукупні активи скоротилися на 502 тис. грн., або на 1,59 %. Тобто скорочення підсумку балансу за рік на 96,41 % було зумовлене зменшенням вартості оборотних активів.

Проаналізуємо детальніше зміни, які мали місце у межах виділених груп.

Структурні зрушення у складі матеріальних оборотних активів продемонструємо у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9.

Матеріальні оборотні активи ТзОВ у 2020 р.

(тис. грн.)

Складові запасів	На початок року	На кінець року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Виробничі запаси	7 656	7 814	158	2,06
у % до запасів	38,48	37,00	-1,48	-3,85
2. Незавершене виробництво	4 151	5 628	1 477	35,58
у % до запасів	20,86	26,65	5,79	27,76
3. Готова продукція	7 913	7 515	-398	-5,03
у % до запасів	39,77	35,58	-4,19	-10,54
4. Товари	178	164	-14	-7,87
у % до запасів	0,89	0,78	-0,11	-12,36
Разом запасів	19 898	21 121	1 223	6,15

Як бачимо, у структурі запасів найбільше зросли залишки незавершеного виробництва – на 1 477 тис. грн., або на 35,58 %, що зумовило зростання їх частки у складі запасів майже на 6 %. Складські запаси сировини і матеріалів теж збільшилися на 158 тис. грн., або на 2,06 %, проте, їх частка у сукупній вартості запасів скоротилася на 1,48 %. Наявність готової продукції на складах зменшилася у вартісному вираженні на 398 тис. грн., або на 5,03 %. Товарні запаси теж скоротилися на 14 тис. грн., або на 7,87 %. Зростання запасів відбулося у менш мобільній та ліквідній їх частині, що є небажаним, адже може спричинити сповільнення оборотності запасів і активів загалом.

Розглянемо структурні зрушення в обсязі засобів у розрахунках (дебіторській заборгованості) у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10.

Дебіторська заборгованість ТзОВ у 2020 р.

(тис. грн.)

Складові дебіторської заборгованості	На початок року	На кінець року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	4 670	5 545	875	18,74
у % до всіх засобів у розрахунках	67,08	85,33	18,25	27,21
2. Дебіторська заборгованість за виданими авансами	1 387	629	-758	-54,65
у % до всіх засобів у розрахунках	19,92	9,68	-10,24	-51,41
3. Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	581	9	-572	-98,45
у % до всіх засобів у розрахунках	8,35	0,14	-8,21	-98,32
4. Інша поточна дебіторська заборгованість	324	315	-9	-2,78
у % до всіх засобів у розрахунках	4,65	4,85	0,2	4,30
Разом дебіторської заборгованості	6 962	6 498	-464	-6,66

У структурі засобів у розрахунках мали місце такі зміни: обсяг дебіторської заборгованості за продукцію зріс на 875 тис. грн., або на 18,74 %.

Дебіторська заборгованість за виданими авансами знизилася на 758 тис. грн., або на 54,65 %. Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом скоротилася на 572 тис. грн., або на 98,45 %. Сума іншої дебіторської заборгованості знизилася на 9 тис. грн., або на 2,78 %.

За даними фінансової звітності ряду років продемонструємо динаміку грошових коштів на кінець року на рисунку 2.7.

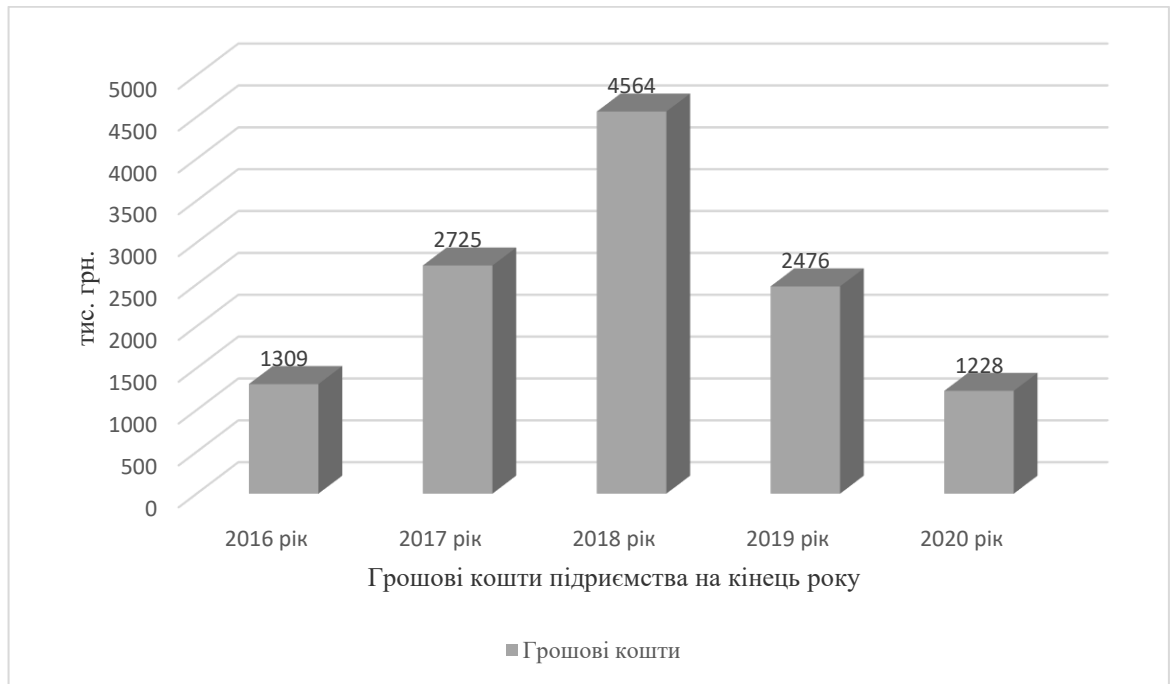

Рис. 2.7. Грошові кошти ТзОВ у 2016-2020 рр.

Обсяги грошових коштів протягом аналізованого періоду демонструють мінливість в абсолютному вираженні на 3 336 тис. грн.

Оскільки грошові кошти є абсолютно ліквідними активами, то їх значення є мірилом абсолютної платоспроможності підприємства, яка протягом 2020 року знизилася на 1 248 тис. грн., або на 50,4 %.

Однак, як зазначалося нами у п.2.1., значення показників абсолютної ліквідності підприємства, як на початок року, так і на його кінець, є прийнятними, адже підприємство спроможне за рахунок своїх грошових коштів покрити не менше 25 % своїх термінових зобов'язань, що є позитивним.

Висновки до розділу 2

З проведеного аналітичного дослідження активів ТзОВ можна зробити такі висновки:

1. Сукупна вартість задіяних у діяльність підприємства активів у 2020 році дещо знизилася (на 502 тис. грн., або на 1,59 %), що свідчить про деяке зниження потенційної здатності до відтворення діяльності. При цьому мало місце зниження підсумкової вартості активів як у їх необоротній (на 18 тис. грн., або на 0,77 %), так і в оборотній частині (на 484 тис. грн., або на 1,65 %). Не зважаючи на це, підприємство забезпечило зростання обсягу доходу від продажу продукції на 16,59 % та чистого прибутку на 38,11%, що свідчить про поліпшення використання активів.

2. У складі необоротних активів присутні лише дві позиції: нематеріальні активи та основні засоби. Зниження підсумку за необоротними активами відбулося як наслідок зростання суми накопиченої амортизації нематеріальних активів та нарахованого зносу основних засобів на фоні недостатнього оновлення матеріально-технічної бази для провадження діяльності.

3. У структурній динаміці оборотних активів протягом року мають місце зміни, зумовлені зростанням обсягів запасів (на 1 223 тис. грн., або на 6,15 %) і зниженням сум засобів у розрахунках (на 464 тис. грн., або на 6,66 %) і грошових коштів (на 1 248 тис. грн., або на 50,4 %), внаслідок чого дещо знизився рівень мобільності та ліквідності оборотних та сукупних активів.

4. Що стосується структури активів товариства, то у ній переважають оборотні активи, які за сумарною вартістю переважають необоротні у понад 12 разів. Загалом, структура активів визначається галузевими особливостями, стадією життєвого циклу, рівнем автоматизації виробництва, інвестиційною політикою і конкретними умовами діяльності підприємства. При цьому висока частка оборотної складової в активах свідчить про значний ступінь їх мобільності й ліквідності, що є передумовою швидкого обертання капіталу.

5. У структурі джерел фінансування активів ТзОВ надає перевагу власним джерелам, частка яких у сукупних задіяних джерелах становить понад 90 %. Це свідчить про значну фінансову незалежність і низький ступінь ризику.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Аналіз ефективності використання сукупних активів

Для дослідження ефективності використання активів використовують ряд показників (продуктивність, рентабельність, обертання) і методик аналізу, які ми в подальшому застосуємо за даними звітності досліджуваного товариства.

Спочатку проілюструємо динаміку найважливіших абсолютних показників діяльності за 2016-2020 рр.

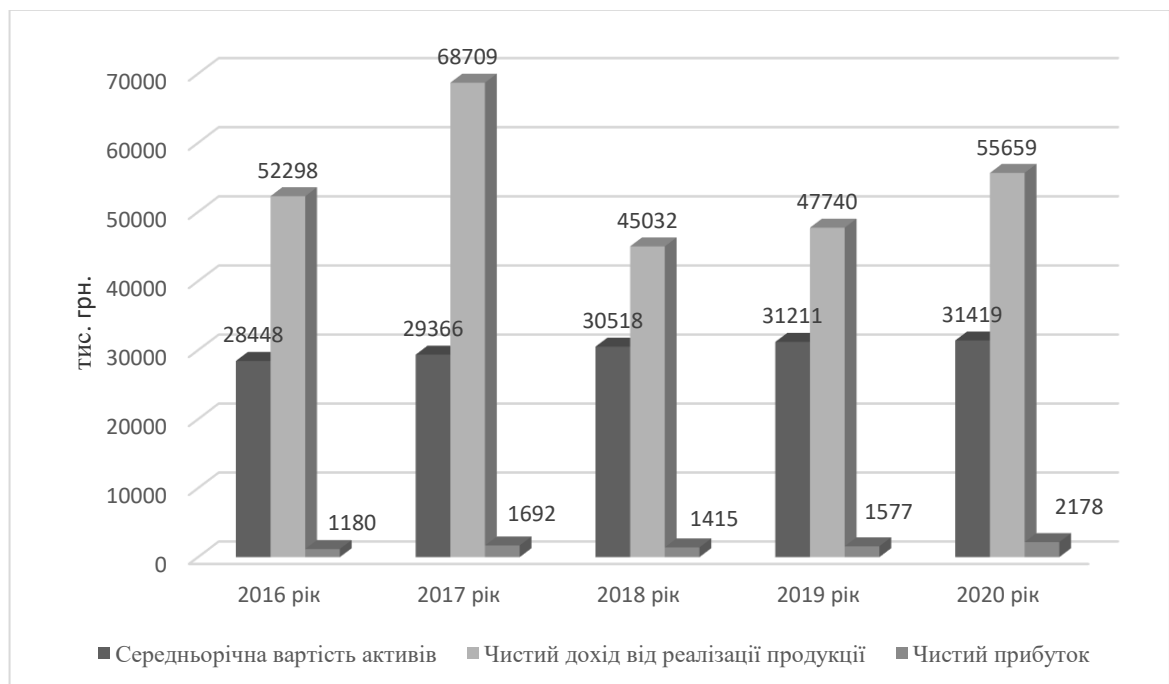

Рис. 3.1. Показники діяльності ТзОВ у 2016 – 2020 рр.

Як свідчать показники діаграми на Рис. 3.1., у 2018 році у діяльності підприємства відбувся спад у результативних показниках. Мало місце зниження доходу на 23 677 тис. грн., або на 34,46 % на фоні росту середньорічних активів на 1 152 тис. грн., або на 3,92 %. Однак, впродовж 2018-2020 рр. середньорічна вартість активів, чистий дохід і чистий прибуток неухильно зростають.

Дослідимо показник продуктивності або віддачі активів (капіталу) товариства за поточний період в аналітичній таблиці 3.1.

Для цього використаємо такий порядок розрахунку показника:

$$K_A = \frac{ЧД}{\bar{A}}, \text{ де:}$$

K_A – продуктивність активів, коефіцієнт;

$ЧД$ – чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.;

\bar{A} – середньорічна вартість активів, тис. грн.

Таблиця 3.1.

Продуктивність активів ТзОВ у 2019 – 2020 рр.

Показники діяльності	2019 року	2020 року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	47 740	55 659	7 919	16,59
2. Середньорічна вартість активів, тис. грн.	31 211	31 419	208	0,67
3. Продуктивність активів, коефіцієнт	1,53	1,77	0,24	15,82

З розрахунків у табл. 3.1. випливає, що продуктивність активів у 2020 році з порівнянням з 2019 роком зростає на 0,24 пункти, або на 15,82 %, що є безумовно позитивним.

При цьому, приріст продуктивності активів за рахунок зростання чистого доходу становить 0,25 пункти, а вплив зростання середньорічної вартості активів на зміну продуктивності є від'ємним і становить 0,01 пункти.

Показник продуктивності активів водночас показує частоту їх обертання, тобто у попередньому році активи підприємства здійснили 1,53 обороти, а у звітному – 1,77 оборотів, тобто обертання прискорилося, або поліпшилося.

Слід зазначити, що продуктивність (обертання) сукупних активів з одного боку залежить від продуктивності (швидкості обертання) необоротних і оборотних активів, а з іншого – від органічної будови активів (їх структури, або часток необоротних і оборотних активів у загальній сумі).

Що більшу частку становлять необоротні активи, тим нижча продуктивність (коефіцієнт обертання) й вища тривалість оберту сукупних активів. Тобто продуктивність (обертання) сукупних активів прямопропорційно залежить від частки оборотних активів у сукупних активах і швидкості їх обертання (продуктивності), що можна відобразити формулою:

$K_A = ПВ_{OA} \times K_{OA}$, де:

K_A – продуктивність (обертання) активів, коефіцієнт;

$ПВ_{OA}$ – частка (питома вага) оборотних активів у сукупних активах;

K_{OA} – продуктивність (обертання) оборотних активів, коефіцієнт.

Коефіцієнт обертання оборотних активів визначаємо:

$K_{OA} = \frac{ЧД}{\overline{OA}}$, де:

$ЧД$ – чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.;

\overline{OA} – середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.

Проведемо відповідні аналітичні розрахунки і дослідимо, як вплинули на продуктивність (обертання) сукупних активів зміни у їх структурі та продуктивність (швидкість обертання) оборотних активів у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Обертання активів ТзОВ у 2019 – 2020 рр.

Показники діяльності	2019 року	2020 року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	47 740	55 659	7 919	16,59
2. Середньорічна вартість активів, тис. грн.	31211	31419	208	0,67
3. Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	28858	29104	246	0,85
4. Питома вага оборотних активів, коефіцієнт	0,9246	0,9263	0,0017	0,18
5. Продуктивність (обертання сукупних активів), коефіцієнт	1,5296	1,7715	0,2419	15,82
6. Продуктивність (обертання оборотних активів), коефіцієнт	1,6543	1,9124	0,2581	15,60

З даних таблиці 3.2. випливає, що зросла продуктивність (обертання), як сукупних активів на 0,2419 рази, або на 15,82 %, так і оборотних активів на 0,26 рази, або на 15,60 %.

При цьому, виходячи з прийому елімінування (абсолютних відхилень) розраховуємо :

- вплив росту частки оборотних активів на продуктивність (обертання) сукупних активів визначаємо: $0,0019 * 1,6543 = 0,0031$ (рази);

- вплив росту продуктивності (обертання) оборотних активів на продуктивність (обертання) сукупних активів визначаємо: $0,9265 * 0,2578 = 0,2389$ (рази).

Таким чином, як зміни у структурі сукупних активів у формі зростання частки оборотних активів, так і прискорення обертання самих оборотних активів спричинили зростання продуктивності (прискорення обертання) сукупних активів, що слід розцінити позитивно.

Проаналізуємо ділову активність підприємства з використанням показника тривалості обороту сукупних активів (капіталу) підприємства у таблиці 3.3., застосувавши формулу:

$$TO_A = \frac{\bar{A}}{OP_{од}}, \text{ де:}$$

TO_A – тривалість обороту активів, дні;

\bar{A} – середньорічна вартість активів, тис. грн.;

$OP_{од}$ – одноденний обсяг реалізації, тис. грн.

Таблиця 3.3.

Тривалість обороту сукупних активів ТзОВ у 2019 – 2020 рр.

Показники діяльності	2019 року	2020 року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	47 740	55 659	7 919	16,59
2. Одноденна реалізація продукції, тис. грн.	132,61	154,61	22	0,17
3. Середньорічна вартість сукупних активів, тис. грн.	31211	31419	208	0,01
Середня тривалість обороту сукупних активів, дні	235,36	203,21	-32,14	-0,14

Дані таблиці 3.3. показують, що середня тривалість обороту сукупних активів скоротилася на 32,14 дні, або на 0,14 %. Так, якщо у попередньому році один оберт в середньому тривав 235,36 дня, то у звітному році його тривалість становила 203,21 дня. Протягом попереднього року оборотні активи здійснили 1,65 обертів, а у поточному році – 1,91 обертів. Тобто обертання сукупних активів пришвидшилося.

Внаслідок прискорення обертання оборотних активів знижується абсолютне значення розміру потреби у них, що спричиняє зниження суми операційних витрат, а отже, призводить до зростання суми операційного прибутку. Суму умовного вивільнення ресурсів з кругообігу визначаємо за формулою:

$$C_A = (TO_{A1} - TO_{A0}) \times P_{од}, \text{ де:}$$

TO_{A1} – тривалість обороту активів поточного періоду, дні.

TO_{A0} – тривалість обороту активів попереднього періоду, дні.

$P_{од}$ – одноденний обсяг реалізації поточного періоду.

Таким чином, внаслідок прискорення обертання сукупного капіталу відбулося умовне вивільнення коштів з обороту, яке становить:

$$-32,14 * 154,61 = -4\,969,1654 \text{ (тис. грн.)}$$

Проаналізуємо ефективність використання активів за допомогою показників рентабельності сукупних активів і основних засобів у таблиці 3.4.

Порядок розрахунку показника рентабельності активів:

$$P_A = \frac{ЧП}{\bar{A}} \times 100, \text{ де:}$$

P_A – рентабельність активів, %;

$ЧП$ – чистий прибуток, тис. грн.;

\bar{A} – середньорічна вартість активів, тис. грн.

Таблиця 3.4.

Рентабельність активів ТЗОВ у 2019 – 2020 рр.

Показники діяльності	2019 року	2020 року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Чистий прибуток, тис. грн.	1577	2178	601	38,11
2. Середньорічна вартість активів, тис. грн.	31 211	31 419	208	0,67
3. Рентабельність активів, %	5,05	6,93	1,88	37,20
4. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	2345	2315	-30	-1,28
5. Рентабельність основних засобів, %	67,25	94,08	26,83	39,90

Порядок розрахунку показника рентабельності основних засобів:

$$P_{OЗ} = \frac{ЧП}{OЗ} \times 100, \text{ де:}$$

P_{O3} – рентабельність основних засобів, %;

ЧП – чистий прибуток, тис. грн.;

$\overline{O3}$ – середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.

Як бачимо, рентабельність активів підприємства за аналізований період зросла в абсолютному вираженні на 1,88 %, а у відносному – на 37, 20 %. Рентабельність основних засобів також збільшилася: в абсолютному вираженні на 26,83%, а у відносному – на 39,9 %. Причиною цього зростання є збільшення чистого прибутку у поточному році проти минулорічного.

Тобто, ефективність використання сукупних активів товариства зросла.

Дослідимо у таблиці 3.5. як внаслідок прискорення обертання активів відбувається зростання згенерованого цими активами операційного (валового) прибутку, а відповідно і рентабельності активів.

Цей факт підтверджується функціональною залежністю формування показника рентабельністю активів під впливом зміни прибутковості реалізації продукції та продуктивності (обертання) активів, яка отримана у результатів факторного моделювання за системою фірми Du Pont виду:

$R_A = R_P \times K_A$, де:

R_A – рентабельність активів, %;

R_p – рентабельність реалізації, %;

K_A – продуктивність (обертання) активів, коефіцієнт.

Таблиця 3.5.

Рентабельність активів ТзОВ у 2019 – 2020 рр.

Показники діяльності	2019 року	2020 року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Валовий прибуток, тис. грн.	9522	9222	-300	-3,15
2. Середньорічна вартість активів, тис. грн.	31211	31419	208	0,67
3. Рентабельність активів за валовим прибутком, %	30,51	29,35	-1,16	-3,79
4. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	47740	55659	7919	16,59
5. Рентабельність реалізації продукції, %	19,95	16,57	-3,38	-16,93
6. Продуктивність сукупних активів, коефіцієнт	1,53	1,77	0,24	15,82

Для чинникового аналізу з використанням прийому ланцюгових підстановок скористаємося таблицею 3.6.

Таблиця 3.6.

Чинниковий аналіз рентабельності активів

№ розрахунку	Рентабельність реалізації продукції	Обертання сукупних активів	Рентабельність активів	Розрахунок впливу чинників	Результат впливу
0	19,95	1,53	30,51	-	-
1	16,57	1,53	25,34	$25,34 - 30,51 = - 5,17$	рентабельності реалізації
2	16,57	1,77	29,35	$29,35 - 25,34 = 4,01$	обертання сукупних активів

Таким чином, рентабельність активів за показником валового прибутку за аналізований період в абсолютному вираженні знизилася на 1,16 %, а у відносному, - на 3,79 %. При цьому:

- внаслідок зниження рентабельності реалізації продукції на 3,38 %, рентабельність активів знизилася на 5,17 %;
- а внаслідок зростання продуктивності сукупних активів (прискорення їх обертання) на 0,24 пункти, рентабельність активів зросла на 4,01 %.

Отже, загалом, ефективність використання активів товариства за аналізований період поліпшилася. Однак, внаслідок зниження показника валовий прибуток, констатуємо зниження показників, для розрахунку яких він використовувався (рентабельність реалізації продукції та рентабельність активів).

3.2. Аналіз ефективності використання оборотних активів

Здійснимо аналіз ефективності використання оборотних активів з використанням показників, що її характеризують: рентабельність та оборотність.

Дослідимо показники рентабельності оборотних активів і чинники їх формування. Для визначення рентабельності застосуємо показник валового прибутку (чистого прибутку) і такий порядок розрахунку:

$$P_{OA} = \frac{ВП(ЧП)}{\overline{OA}} \times 100, \text{ де:}$$

P_{OA} – рентабельність оборотних активів, тис. грн.;

$ВП (ЧП)$ – валовий (чистий) прибуток, тис. грн.;

\overline{OA} – середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.

Таблиця 3.7.

Рентабельність оборотних активів ТзОВ у 2019 – 2020 рр.

Показники діяльності	2019 року	2020 року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Валовий прибуток, тис. грн.	9 522	9 222	-300	-3,15
2. Чистий прибуток, тис. грн.	1577	2178	601	38,11
3. Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	28 858	29 104	246,00	0,85
4. Рентабельність оборотних активів за валовим прибутком, %	33,00	31,69	-1,31	-3,97
5. Рентабельність оборотних активів за чистим прибутком, %	5,46	7,48	2,02	36,94
4. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	47 740	55 659	7 919	16,59
5. Рентабельність реалізації продукції, %	19,95	16,57	-3,38	-16,93
6. Продуктивність оборотних активів, коефіцієнт	1,65	1,91	0,26	15,58

За проведеними у Табл. 3.7. розрахунками бачимо, що рентабельність оборотних активів за валовим прибутком знизилася в абсолютному вираженні на 1,31 %, а у відносному, – на 3,97%, тобто ефективність використання оборотних активів дещо знизилася, а за показником чистого прибутку в абсолютному вираженні зросла на 2,02 %, а у відносному – на 36,94 %.

Для з'ясування впливу чинників на зміну показника рентабельності за валовим прибутком здійснимо факторне моделювання за системою фірми Du Pont, яке полягає у такому перетворенні:

$$P_{OA} = \frac{ВП}{OA} \times \frac{ЧД}{ЧД} \times 100 \%, \text{ або } P_{OA} = \frac{ВП}{ЧД} \times \frac{ЧД}{OA} \times 100 \%, \text{ або } P_{OA} = P_p \times K_{OA} \text{ де:}$$

P_{OA} – рентабельність оборотних активів, %;

P_p – рентабельність реалізації, %;

K_{OA} – продуктивність оборотних активів, коефіцієнт.

Для чинникового аналізу з використанням прийому ланцюгових підстановок скористаємося таблицею 3.8.

Таблиця 3.8.

Чинниковий аналіз рентабельності оборотних активів

№ розрахунку	Рентабельність реалізації продукції	Обертання оборотних активів	Рентабельність оборотних активів	Розрахунок впливу чинників	Результат впливу
0	19,95	1,65	33,00	-	-
1	16,57	1,65	27,41	$27,41 - 33,00 = - 5,59$	рентабельності реалізації
2	16,57	1,91	31,69	$31,69 - 27,41 = 4,28$	обертання оборотних активів

Отримані результати дозволяють стверджувати, що зниження рентабельності оборотних активів за показником валового прибутку на 1,31 % відбулося внаслідок такої взаємодії чинників : зниження прибутковості реалізації продукції на 3,38 % зумовило зниження рентабельності оборотних активів на 5,59 %; а прискорення обертання оборотних активів на 0,26 рази сприяло зростанню рентабельності оборотних активів на 4, 28 %.

Проаналізуємо динаміку ділової активності за тривалістю оборту оборотних активів товариства, яку визначимо за формулою:

$$TO_{OA} = \frac{\overline{OA}}{OPod}, \text{ де:}$$

TO_{OA} – тривалість оборту оборотних активів, дні;

\overline{OA} – середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.;

$OPod$ – одноденний обсяг реалізації, тис. грн.

Таблиця 3.9.

Тривалість оборту оборотних ТЗОВ у 2019 – 2020 рр.

Показники діяльності	2019 року	2020 року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	47 740	55 659	7 919	16,59
2. Одноденна реалізація продукції, тис. грн.	132,61	154,61	22	0,17
3. Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	28 858	29 104	251	0,87
4. Середня тривалість оборту оборотних активів, дні	217,62	188,24	-29,38	-13,50

Як бачимо, середня тривалість оборту оборотних активів скоротилася на 29,38 дня, або на 13,50 %, що є позитивним. Тобто у попередньому році повний оберт оборотних активів тривав 218 днів, а у поточному – близько 188 днів.

Для чинникового аналізу з використанням прийому ланцюгових підстановок скористаємося допоміжною таблицею 3.10.

Таблиця 3.10.

Чинниковий аналіз тривалості оборту оборотних активів

№ розрахунку	Середньорічна вартість оборотних активів	Одноденна реалізація	Тривалість оборту оборотних активів	Розрахунок впливу чинників	Результат впливу
0	28858	132,61	217,62	-	-
1	29104	132,61	219,00	$219,00 - 217,62 = 1,38$	середньорічна вартість оборотних активів
2	29104	154,61	188,24	$188,24 - 219,00 = -30,76$	Одноденна реалізація

На скорочення тривалості оборту оборотних активів чинники вплинули у такий спосіб:

- внаслідок зростання середньорічної вартості оборотних активів на 251 тис. грн., або на 0,87 %, тривалість їх оборту повинна була зрости на 1,38 дні;

- однак, внаслідок збільшення одноденної реалізації на 22 тис. грн., або на 0,17 % тривалість оборту оборотних активів мала скоротитися на 30,76 дня.

Унаслідок прискорення обертання оборотних активів відбувається скорочення потреби підприємства в оборотних активах, а відповідно, – і їх умовне вивільнення з обігу. І навпаки, – сповільнення обертання призводить до браку оборотних активів, а отже викликає потребу їх додаткового залучення в оборот.

Розрахуємо суму умовного вивільнення коштів з обігу внаслідок прискорення обертання оборотних активів. Суму умовного вивільнення (залучення) коштів з обороту визначаємо за формулою:

$C_A = (TO_{OA1} - TO_{OA0}) \times P_{од}$, де:

TO_{OA1} – тривалість оборту оборотних активів поточного періоду, дні.

TO_{OA0} – тривалість оборту оборотних активів попереднього періоду, дні.

$P_{од}$ – одноденний обсяг реалізації поточного періоду.

Отримаємо: $-29,38 * 154,61 = 4\,542,44$ (тис. грн.)

Тобто внаслідок прискорення обертання оборотних активів у поточному році відносно базового року, підприємство умовно вивільнило з оборту коштів на суму 4 542,44 тис. грн.

У таблиці 3.11. проаналізуємо детальніше в розрізі складових ефективність використання оборотних активів і визначимо на яких стадіях кругообігу відбулося його прискорення, а на яких сповільнення.

Таблиця 3.11.

Обертання окремих елементів оборотних активів ТзОВ у 2019 – 2020 рр.

Показники діяльності	2019 року	2020 року	Відхилення
1. Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	47 740	55 659	7 919
2. Одноденна реалізація, тис. грн.	132,61	154,61	22,00
3. Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн., у т.ч.:	28 858,00	29 104,00	246,00
3.1. Виробничих запасів	7 092,50	7 735,00	642,50
3.2. Незавершеного виробництва	2 075,50	4 889,50	2 814,00
3.3. Готової продукції	9 450,00	7 714,00	-17 164,00
3.4. Товарів	324,00	171,00	-153,00
3.5. Засобів у розрахунках	6 386,00	6 730,00	344,00
3.6. Грошових коштів та їх еквівалентів	3 520,00	1 852,00	-1 668,00
3.7. Інших оборотних активів	10,00	10,50	0,50
4. Тривалість оборту оборотних активів, дні, т.ч:	217,62	188,24	-29,38
4.1. Виробничих запасів	53,48	50,03	-3,45
4.2. Незавершеного виробництва	15,65	31,62	15,97
4.3. Готової продукції	71,26	49,89	-21,37
4.4. Товарів	2,44	1,11	-1,34
4.5. Засобів у розрахунках	48,16	43,53	-4,63
4.6. Грошових коштів та їх еквівалентів	26,54	11,98	-14,57
4.7. Інших оборотних активів	0,08	0,07	-0,01
Тривалість операційного циклу	190,99	176,18	-14,81

З даних таблиці 3.11. випливає, що на прискорення обертання оборотних активів позитивним чином вплинули: прискорення обертання готової продукції – на 21,37 дні; грошових коштів та їх еквівалентів – на 14,57 дні; засобів у розрахунках – на 4,63 дні; виробничих запасів – на 3,45 дні; товарів – на 1,34

дні; інших оборотних активів – на 0,01 дні. Сповільнення обертання оборотних активів відбулося на стадії незавершеного виробництва – на 15,97 днів.

Таким чином, резервом подальшого прискорення обертання оборотних активів є скорочення обсягів незавершеного виробництва. А тому, задля сприяння подальшій ефективності використання оборотних активів підприємства необхідно з'ясувати причини зростання залишків незавершеного виробництва і вжити заходів щодо їх скорочення, а також недопущення подібних ситуацій у майбутній діяльності.

Тривалість операційного циклу розраховано як:

$$T_{OC} = T_{Oвз} + T_{Oнв} + T_{Oгп} + T_{Om} + T_{Oдз}, \text{ де:}$$

T_{OC} – тривалість операційного циклу, дні

$T_{Oвз}$ – тривалість оборту виробничих запасів, дні;

$T_{Oнв}$ – тривалість оборту незавершеного виробництва, дні;

$T_{Oгп}$ – тривалість оборту готової продукції, дні;

T_{Om} – тривалість оборту товарів, дні;

$T_{Oдз}$ – тривалість оборту дебіторської заборгованості, дні.

Отже, тривалість операційного циклу товариства в поточному році (176,18 днів) скоротилася у порівнянні з попереднім роком (190,99) на 14,81 дні. Тривалість виробничого циклу ($T_{Oвз} + T_{Oнв} + T_{Oгп}$) у поточному році (131,54 дні) у порівнянні з попереднім роком (140,39 дні) скоротилася на 8,85 днів.

Загалом, з результатів проведеного аналізу випливає, що за більшістю критеріїв ефективність використання оборотних активів підприємства підвищилася, що заслуговує на схвальну оцінку.

3.3. Оптимізаційне моделювання структури активів підприємства

Ефективне використання активів передбачає не лише певний рівень продуктивності кожного виду задіяних ресурсів, але високу продуктивність, яка

можлива лише при оптимальному поєднанні різних видів активів для цього підприємства.

Оптимальна структура активів підприємства передбачає такий їх розподіл, при якому досягається максимальна продуктивність кожного виду активу, яка можлива лише тоді, коли цей ресурс повністю задіяний у процес виробництва, а не є баластом, що лише рахується на балансі підприємства.

Найбільш узагальнюючим показником оцінки ефективності використання активів підприємства є продуктивність (віддача), яка визначається як співвідношення одержаного результату (доходу) і задіяних для його одержання ресурсів (активів).

$$K_A = \frac{ЧД}{\bar{A}}, \text{ де:}$$

K_A - продуктивність активів, коефіцієнт;

$ЧД$ – чистий дохід підприємства, тис. грн.;

\bar{A} – середньорічна вартість активів, тис. грн.

Але узагальнюючий показник ефективності використання активів показує лише ступінь їхньої віддачі в межах певного виробництва, а відповіді на питання, як підвищити цю ефективність ми не отримуємо.

З врахуванням часткових показників узагальнюючий показник повинен трансформуватися у форму, яка повинна відображати структурний зміст і спрямованість чинників впливу на ефективність використання фінансових ресурсів підприємства.

У часткових показниках дохід підприємства може бути замінений відповідними складовими сукупного результату, що еквівалентні участі певних чинників в утворенні доходу. Це – перенесена вартість – для необоротних активів (основних засобів) і новостворена вартість – для живої праці. Тут йдеться про розчленування сукупного результату виробництва за його складовими. У той же час активи підприємства можна представити як сукупність вартості необоротних і оборотних активів.

Тоді узагальнюючий показник оцінки ефективності використання активів може бути представлено у такій формі:

$K_A = (AB + ЗП + П) / (НОА + ОА)$, де:

AB – повні амортизаційні відрахування;

ЗП – заробітна плата працівників;

П – прибуток підприємства;

НОА – середньорічна вартість необоротних активів;

ОА – середньорічна вартість оборотних активів.

У вище приведеній формулі амортизаційні відрахування відображають ступінь використання необоротних активів, у той час як заробітна плата і прибуток – ступінь використання оборотних активів.

Таким чином узагальнюючий показник продуктивності активів розпадається на два часткових показники:

$K_{НОА} = AB / НОА$;

$K_{ОА} = (ЗП + П) / ОА$;

Оскільки в показниках ефективності використання активів (необоротних і оборотних) результат (перенесена і нова створена вартість) і ресурси спожиті (або застосовані) за величиною і за циклом співпадають, то ці часткові показники можна розглядати і як показники обертання авансованих в необоротні й оборотні активи засобів.

Ефективність використання фінансових ресурсів передбачає не тільки віддачу від кожного виду ресурсів, але й оптимальність їх структури. Тому узагальнюючий показник може бути представлений як функція від часткових показників ефективності, зважених на питому вагу (частку) факторних фінансових ресурсів (активів) у їх сукупній вартості, а саме:

$K_A = (AB / НОА) * (НОА / A) + ((ЗП + П) / ОА) * (ОА / A)$, де:

$(НОА / A)$ – частка необоротних активів у сукупних активах;

$(ОА / A)$ – частка оборотних активів у сукупних активах.

Мова йде про збільшення доходу як фактору підвищення ефективності використання наявних у підприємства фінансових ресурсів. Задача полягає у знаходженні найбільш раціонального поєднання складових активів з тим, щоб кожен вид активів давав максимальну віддачу.

Безсумнівно, що при обмеженості у фінансових ресурсах збільшення або зменшення будь-якої складової активів позначиться на розмірі доходу підприємства. Як нестача, так і надлишок є неприйнятними. Нестача активу певного призначення призводить до порушення ритму виробництва і реалізації продукції, що в кінцевому рахунку позначиться на доході підприємства. Схожі наслідки спричиняє надлишок певного активу, оскільки в умовах обмеженості надлишок одного виду – це брак іншого, або ж вільний актив, що не знайшов свого застосування.

Тому з метою досягнення максимальної віддачі активів необхідна оптимізація їх структури, що є одним із шляхів підвищення ефективності використання активів підприємства. Перед нами постає оптимізаційна задача, рішення якої полягає в знаходженні найбільшого значення цільової функції $f(X)$ серед допустимої множини значень.

Позначимо через X_1 обсяг необоротних активів, що перебувають на балансі підприємства, X_2 – обсяг оборотних активів, що є у його розпорядженні, X_3 – величина амортизаційних відрахувань, X_4 – розмір заробітної плати та прибутку. Тоді узагальнюючий показник оцінки ефективності використання активів підприємства відповідно можна представити як функцію виду:

$$f(X) = (X_3 / X_1) * X_1 / (X_1 + X_2) + (X_4 / X_2) * X_2 / (X_1 + X_2)$$

Після проведення ряду математичних перетворень отримаємо такий вид цільової функції :

$$f(X) = (X_1 * X_2 * X_3 + X_1 * X_2 * X_4) / X_1 * X_2 * (X_1 + X_2) \rightarrow \max.$$

Наведена цільова функція належить до класу завдань нелінійного програмування.

Границі зміни складових доходу підприємства будуть виражатися такими нерівностями:

$$0 \leq X_3 \leq AB + X_3';$$

$$ЗП_{\min} \leq X_4 \leq ЗП + П + X_4'; \text{ де:}$$

$ЗП_{\min}$ – мінімально допустимий розмір фонду заробітної плати;

X_3' і X_4' - відповідно очікувані прирости амортизаційних відрахувань, фонду оплати праці та бажаного прибутку.

Найкраще уявлення про межі зміни кожного виду активу можуть дати величини деяких показників фінансового стану. Ці показники є співвідношеннями певних видів активів між собою або в загальній сумі активів підприємства, які мають змістову і кількісну визначеність. У зв'язку з цим зміна одного з показників тягне за собою зміну інших, що дозволяє шляхом перерозподілу засобів підприємства і джерел їх формування досягати як поліпшення фінансового становища підприємства, так і оптимізації його активів.

Якщо під пороговим значенням показника розуміти мінімально допустиме його значення, при якому фінансовий стан підприємства оцінюється як задовільний, то тоді це може визначено як підставу для обмеження границь зміни певного виду активів.

Для вищезначеної цільової функції інтерес складають показники, алгоритм розрахунку яких включає показники обсягу необоротних і оборотних засобів, або ж інші показники, через які можна вийти на них. Встановлення обмежень на обсяги необоротних і оборотних активів будемо здійснювати у певній логічній послідовності.

Якщо вважати прийнятним значення коефіцієнта фінансової незалежності, як співвідношення власного капіталу до сукупних активів, не менше 0,5, то власний капітал повинен становити більше 50 % валюти балансу. У той же час, різниця між оборотними активами і поточними зобов'язаннями, що впливає зі змісту коефіцієнта маневрування, повинна становити понад 0,3 від власного капіталу, що згідно з попереднім більше за 0,15 валюти балансу ($0,3 * 0,5$). Враховуючи, що прийнятне значення коефіцієнта загальної ліквідності становить не менше 2, то поточні зобов'язання повинні бути не меншими за половину оборотних активів, або оборотні активи повинні становити більше ніж 0,30 сукупних активів (підсумку або валюти) за балансом.

Таким чином, нижня межа обсягу оборотних активів повинна становити 0,30 від загального обсягу активів, що у свою чергу визначає верхню межу обсягу необоротних активів підприємства. У цьому випадку він повинен становити не більше 0,70 від загального обсягу активів, що перебувають у розпорядженні підприємства.

Відповідно границі зміни елементів активів підприємства становлять:

$$0 \leq X_1 \leq 0,70A;$$

$$0,30 A \leq X_2 \leq A$$

За умови, що $X_1 + X_2 = A$.

Систему обмежень необхідно доповнити рівнянням, яке б функціонально відображало взаємозв'язок між елементами цільової функції. Найбільш тісно взаємозв'язок проявляється між показниками суми заробітної плати і прибутку, як частини отриманого підприємством доходу, і обсягом оборотних активів, залучених у виробничий процес. Це можна пояснити тим, що оборотні активи є найбільш динамічною частиною виробничих засобів, а також тим, що обсяг випуску продукції, а відповідно і розмір отриманого доходу, найбільш швидко реагують на забезпеченість виробничого процесу саме оборотними активами.

У результаті проведеного парного регресійного аналізу залежності суми заробітної плати і прибутку від обсягу оборотних активів отримано формулу парної залежності в нелінійній формі. Нелінійність парної регресії можна пояснити тим, що існує деяке оптимальне значення обсягу оборотних активів (точка перегину), при якому забезпечується безперебійне виробництво і реалізація продукції в заданому обсязі. Будь-яке відхилення від цього оптимального значення призводить до зниження випуску продукції, а отже, до зменшення доходу підприємства, оскільки означає нестачу або надлишок оборотних активів.

$$y = -0,47 + 5,32 x_c - 6,67 x_c^2, \text{ де:}$$

y – сума заробітної плати і прибутку в загальному обсязі доходу підприємства;

x_c – обсяг оборотних активів у загальному обсязі активів, що перебувають у підприємства.

При підстановці прийнятих позначень обсягів необоротних і оборотних активів підприємства рівняння буде мати такий вигляд:

$$X_4 = (a + b * X_3 / (X_1 + X_2) + c * (X_2 / (X_1 + X_2)^2) * (X_1 + X_2).$$

Отже, беручи до уваги обмеження щодо на межі зміни обсягів необоротних і оборотних активів, а також обмеження щодо розмірів амортизаційних відрахувань, фонду оплати праці та прибутку, а також описувану рівнянням регресії залежність суми заробітної плати і прибутку від обсягу оборотних активів підприємства, оптимізаційна задача в загальному вигляді набуває такого вигляду:

$$f(X) = (X_1 * X_2 * X_3 + X_1 * X_2 * X_4) / X_1 * X_2 * (X_1 + X_2) \rightarrow \max.$$

$$X_4 = (a + b * X_3 / (X_1 + X_2) + c * (X_2 / (X_1 + X_2)^2) * (X_1 + X_2).$$

$$X_1 + X_2 = A.$$

$$0 \leq X_1 \leq 0,70 A;$$

$$0,30 A \leq X_2 \leq A$$

$$0 \leq X_3 \leq AB + X_3';$$

$$3\Pi_{\min} \leq X_4 \leq 3\Pi + \Pi + X_4',$$

де:

$a = -0,47$, $b = 5,32$, $c = -6,67$ – коефіцієнти рівняння парної регресії залежності суми заробітної плати і прибутку підприємства від обсягу його оборотних активів.

У результаті рішення такої оптимізаційної задачі здійснюється пошук максимально можливого значення показника продуктивності використання (віддачі) активів підприємства шляхом підбору максимальних значень складових доходу, а також оптимальної величини необоротних і оборотних активів підприємства.

Таким чином, з метою забезпечення зростання ефективності діяльності у підприємства виникає можливість моделювати значення показника майбутнього доходу через перерозподіл значень суми і частки його активів (засобів).

Висновки до розділу 3.

У ході проведеного аналітичного дослідження нами з'ясовано, що:

1. Продуктивність використання (обертання) сукупних активів у поточному періоді зросла на 0,2419 разів, або на 15,82 %, а оборотних активів на 0,2581 рази, або на 15,60 %. При цьому, у результаті структурних зрушень у сукупних активах на користь оборотних активів, продуктивність сукупних активів (ресурсовіддача) збільшилася на 0,0034 рази, а внаслідок росту продуктивності оборотних активів продуктивність сукупних активів зросла на 0,2389 рази.

2. Тривалість операційного циклу підприємства скоротилася у порівнянні з попереднім роком на 14,81 дні. Період обертання сукупних активів скоротилася на 32,14 дні, або на 0,14 %, а оборотних активів – на 29,38 дні, або 13,50 %. Внаслідок прискорення оборотності оборотних активів відносно попереднього року відбулося умовне вивільнення коштів з оборту на суму 4 542,44 тис. грн. На прискорення обертання оборотних активів позитивним чином вплинули: прискорення обертання готової продукції – на 21,37 дні; грошових коштів та їх еквівалентів – на 14,57 дні; засобів у розрахунках – на 4,63 дні; виробничих запасів – на 3,45 дні; товарів – на 1,34 дні; інших оборотних активів – на 0,01 дні. Сповільнення обертання оборотних активів відбулося на стадії незавершеного виробництва – на 15,97 днів.

3. За показником чистого прибутку рентабельність сукупних активів зросла на 1,88 %, рентабельність основних засобів – на 26,83 %, рентабельність оборотних активів – на 2,02 %, що є позитивним. Таким чином, загалом, ефективність використання активів товариства за аналізований період поліпшилася. Однак, внаслідок зниження показника валовий прибуток, констатуємо зниження показників, для розрахунку яких він використовувався (рентабельність реалізації продукції та рентабельність активів).

4. Як було зазначено нами вище, продуктивність використання сукупних активів (ділова активність, ресурсовіддача, капіталовіддача) підприємства зумовлена, як власне ефективним використанням всіх видів задіяних у

діяльність ресурсів, так і оптимальним співвідношенням окремих складових майна та боргових прав, тобто їх раціональною структурою.

5. Запропонована оптимізаційна модель функціональної залежності отриманого доходу від частки оборотних активів у їх сукупній вартості уможлиблює управління доходом підприємства за рахунок раціонального перерозподілу обсягу окремих складових активів без ризику погіршення фінансової стійкості підприємства.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ:

За результатами проведеного дослідження за темою кваліфікаційної роботи можна узагальнити наступне:

Наявність активів є передумовою функціонування та розвитку суб'єкта господарювання, безперервності й збалансованості виробничо-господарських процесів, рівня його конкурентоспроможності, стабільності фінансового стану та інвестиційної привабливості.

До активів належать всі види майнових і немайнових цінностей підприємства, що ним контролюються, й використовуються для здійснення статутної діяльності. Активи підприємства беруть участь у кругообігу капіталу, змінюючи на різних стадіях його циклу свою форму від грошової форми через товарну форму і знову до грошової, генеруючи деякий приріст вартості у формі прибутку. Склад активів є різноманітним і вони можуть бути класифікованими за рядом ознак. Кожен вид активів має своє особливе призначення і роль у господарській діяльності.

Для забезпечення ефективного господарювання керівництво підприємства реалізовує політику управління активами, яка є складовою загальної фінансової стратегії. Важливими напрямками цього управління є формування активів для забезпечення функціонування підприємства та їх ефективне використання. Основною сферою використання активів є операційний процес, на виході якого формується визначальний дохід і прибуток підприємства. Важливим напрямком зростання прибутку і поліпшення його «якості» є прискорення обертання капіталу (активів) на фоні повного залучення і максимально ефективного використання всіх видів ресурсів підприємства.

Результати аналізу наявності, складу, стану, структури та ефективності використання сукупних активів та окремих їх видів і груп є незамінними при обґрунтуванні управлінських рішень з приводу формування і використання активів підприємства. Задля підвищення ефективності використання активів пропонується оптимізаційне моделювання їх структури.

Аналітичне дослідження розміщення капіталу та джерел його формування становить суттєвий інтерес для зовнішніх аналітиків, яких цікавить інвестиційна привабливість та стійкість фінансового стану підприємства.

З проведеного аналітичного дослідження активів ТзОВ «Імперія жирів» можна зробити такі висновки:

Сукупна вартість задіяних у діяльність підприємства активів у 2020 році дещо знизилася (на 502 тис. грн., або на 1,59 %), що свідчить про деяке зниження потенційної здатності до відтворення діяльності. При цьому мало місце зниження підсумкової вартості активів як у їх необоротній (на 18 тис. грн., або на 0,77 %), так і в оборотній частині (на 484 тис. грн., або на 1,65 %). Не зважаючи на це, підприємство забезпечило зростання обсягу доходу від продажу продукції на 16,59 % та чистого прибутку на 38,11%, що свідчить про поліпшення використання активів (аналіз показників ефективності здійснено у Розділі 3.).

У складі необоротних активів присутні лише дві позиції: нематеріальні активи та основні засоби. Зниження підсумку за необоротними активами відбулося як наслідок зростання суми накопиченої амортизації нематеріальних активів та нарахованого зносу основних засобів на фоні недостатнього оновлення матеріально-технічної бази для провадження діяльності.

У структурній динаміці оборотних активів протягом року мають місце зміни, зумовлені зростанням обсягів запасів (на 1 223 тис. грн., або на 6,15 %) і зниженням сум засобів у розрахунках (на 464 тис. грн., або на 6,66 %) і грошових коштів (на 1 248 тис. грн., або на 50,4 %), внаслідок чого дещо знизився рівень мобільності та ліквідності оборотних та сукупних активів.

Що стосується структури активів товариства, то у ній переважають оборотні активи, які за сумарною вартістю перевищують необоротні у понад 12 разів. Загалом, структура активів визначається галузевими особливостями, стадією життєвого циклу, рівнем автоматизації виробництва, інвестиційною політикою і конкретними умовами діяльності підприємства. При цьому висока частка оборотної складової в активах свідчить про значний ступінь їх мобільності й ліквідності, що є передумовою швидкого обертання капіталу.

У структурі джерел фінансування активів ТзОВ «Імперія жирів» надає перевагу власним джерелам, частка яких у сукупних задіяних джерелах становить понад 90 %. Це свідчить про значну фінансову незалежність і низький ступінь ризику.

Продуктивність використання (обертання) сукупних активів у поточному періоді зросла на 0,2419 разів, або на 15,82 %, а оборотних активів на 0,2581 рази, або на 15,60 %. При цьому, у результаті структурних зрушень у сукупних активах на користь оборотних активів, продуктивність сукупних активів (ресурсовіддача) збільшилася на 0,0034 рази, а внаслідок росту продуктивності оборотних активів продуктивність сукупних активів зросла на 0,2389 рази.

Тривалість операційного циклу товариства скоротилася у порівнянні з попереднім роком на 14,81 дні. Період обертання сукупних активів скоротилася на 32,14 дні, або на 0,14 %, а оборотних активів – на 29,38 дні, або 13,50 %. Внаслідок прискорення оборотності оборотних активів відносно попереднього року відбулося умовне вивільнення коштів з оборту на суму 4 542,44 тис. грн. На прискорення обертання оборотних активів позитивним чином вплинули: прискорення обертання готової продукції – на 21,37 дні; грошових коштів та їх еквівалентів – на 14,57 дні; засобів у розрахунках – на 4,63 дні; виробничих запасів – на 3,45 дні; товарів – на 1,34 дні; інших оборотних активів – на 0,01 дні. Сповільнення обертання оборотних активів відбулося на стадії незавершеного виробництва – на 15,97 днів.

За показником чистого прибутку рентабельність сукупних активів зросла на 1,88 %, рентабельність основних засобів – на 26,83 %, рентабельність оборотних активів – на 2,02 %, що є позитивним. Таким чином, загалом, ефективність використання активів товариства за аналізований період поліпшилася. Однак, внаслідок зниження показника валовий прибуток, констатуємо зниження показників, для розрахунку яких він використовувався (рентабельність реалізації продукції та рентабельність активів). Причиною цього є деяке зниження ефективності операційної діяльності, яке, однак, було компенсоване зростаючою результативністю інших напрямків функціонування товариства.

Деяке занепокоєння викликає інвестиційна політика підприємства в частині необоротних активів. Недостатнім, на нашу думку, є рівень заміщення основних засобів, технічний стан яких протягом аналізованого періоду погіршився і є доволі низьким (коефіцієнт придатності основних засобів на рівні 20 %).

Залишкова вартість нематеріальних активів є рівною нулю. Тобто термін їх корисного використання є вичерпаним.

Тому вважаємо за доречне рекомендувати керівництву підприємства розглянути питання доцільності інвестування в необоротні активи задля підвищення свого виробничого потенціалу та зміцнення матеріально-технічної бази для подальшого розширеного відтворення діяльності.

Як було зазначено вище, продуктивність використання сукупних активів (ділова активність, ресурсовіддача, капіталовіддача) підприємства зумовлена, як власне ефективним використанням всіх видів задіяних у діяльність ресурсів, так і оптимальним співвідношенням окремих складових майна та боргових прав, тобто їх раціональною структурою.

Загалом, слід відзначити, що фінансова стійкість підприємства є достатньо високою, про що свідчить висока частка власного капіталу (90 %) у сукупній вартості задіяних джерел формування ресурсів, позитивна динаміка показника робочого капіталу (власних оборотного капіталу), сума якого зросла на 591 тис. грн., зростання протягом аналізованого періоду усіх коефіцієнтів фінансової стійкості.

Запропонована до використання оптимізаційна модель функціональної залежності отриманого доходу від частки оборотних активів у їх сукупній вартості уможлиблює управління доходом підприємства за рахунок раціонального перерозподілу обсягу окремих складових активів без ризику ослаблення фінансової стійкості підприємства.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бланк И. А. Управление активами. Киев. «Ника-Центр», Эльга, 2002. 720 с.
2. Бланк И. А. Управление использованием капитала. Киев. «Ника-Центр», 2000. 656 с.
3. Болгар Т.М., Кальченко А.О. Шляхи підвищення ефективності управління активами підприємства. Економіка і суспільство. 2018. Вип. 14. С. 765 – 771.
4. Брагіна О.С., Романовський В.О. Аналіз стану активів підприємства. Науково-методична стаття. Економіка: реалії часу. 2021. №5 (57), С. 13 – 22.
5. Бруханський Р. Ф. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. (для студ. спец. 071 Облік і оподаткування). Тернопіль : Осадца Ю.В., 2022. 208 с.
6. Бруханський Руслан, Спільник Ірина. Бізнес-аналітика vs. бізнес-аналіз: сучасний дискурс, модель професійної компетенції ініціатора позитивних змін. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2022. Випуск 1-2. С. 7-21.
7. Бруханський Р. Ф., Спільник І. В. Криптоактиви у системі бухгалтерського обліку та звітності. Проблеми економіки. № 2 (40), 2019. С.145-156.
8. Бруханський Р. Ф., Спільник І. В. Цифровий облік: поняття, витоки та актуальний дискурс. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 3-4. С. 7-20.
9. Бруханський Р.Ф., Пуцентейло П. Р. Методичні рекомендації до написання кваліфікаційних робіт ОС «магістр» із спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійна програма «Бізнес-аналітика та управління інноваційними системами». Тернопіль : ФОП Осадца Ю.В., 2022. 28 с.

- 10.Гнатюк Софія, Белова Ірина. Сутність та характеристика оборотних активів підприємства // Вектори розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: тренди та перспективи : матеріали Національної науково-практичної конференції [Тернопіль, 7 листопада 2019 р.]. / редкол. : П. Р. Пуцентейло, Р. Ф. Бруханський, Н. П. Чорна [та ін.]. Тернопіль. ТНЕУ, 2019. С. 297-300.
- 11.Дехтяр Н. А., Дейнека О. В., Голик Д. В. Оптимізація структури оборотних активів підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. Випуск 1 (12) С. 289 – 293.
- 12.Жук О. С. Оцінка стану та структури активів підприємства. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». 2016. Вип. 3(31). С. 16–20.
- 13.Завитій О., Роздимаха С. Напрями впровадження фінансової звітності за міжнародними стандартами. Інститут бухгалтерського обліку, контролю та аналізу в умовах глобалізації. 2020. Випуск 2. с.33-41
- 14.Завитій Ольга. Роль фінансової діагностики в діяльності підприємства. Інститут бухгалтерського обліку, контролю та аналізу в умовах глобалізації. 2021. Випуск 1-2. с.33-41
- 15.Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV (Редакція від 16.11.2018). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
- 16.Іванчук Н. В. Формування активів підприємства. Наукові записки. Серія «Економіка». 2008. Вип. 10. Ч. 2. С. 109–121.
- 17.Камінська І. М., Дорош В. Ю., Ковальчук А. Ю. Активи підприємства: морфологічний аналіз категорії, склад та класифікація. Економічний форум, 2019. № 3. С. 136 – 143.
- 18.Каціман С. О., Шаманська О. І. Вдосконалення системи управління активами підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 20. С. 357–361.

- 19.Ковальчук Н. О. Особливості управління оборотними активами на вітчизняних підприємствах. URL : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nvbdfa/2011_1/kovalch.pdf.
- 20.Константюк Н., Когут І. Основні аспекти управління активами підприємства. URL:http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/18073/2/ConfFMNES_2016_Konstantiuk_N-Key_aspects_of_enterprise_85-87.pdf.
- 21.Лисевич С. Г. Оцінка стану активів підприємства та управління ними. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.2/206.pdf>.
- 22.Лотюк М. В. Управління активами підприємства. Економічні студії. 2017. № 1 (14). С. 62-66.
- 23.Музичка О. С. Сутність управління оборотними активами підприємства. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/2722.pdf>.
- 24.Олійник Т. О., Мірошніченко О. В. Основні напрями підвищення ефективності управління активами. Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 21. С. 73–77.
- 25.Оцінка активів підприємства: навчальний посібник / Ю. В. Панасовський, Б. А. Семененко, О. М. Теліженко та ін.; за заг. ред. Ю. В. Панасовського. Суми: Університетська книга, 2009. 512 с.
- 26.Петруня Н. В. Концептуальні підходи до визначення сутності активів підприємств. Облік і фінанси АПК. 2011. № 1. С. 120–124. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/konceptualni-pidhodi-do-viznachennya-sutnosti-aktiviv-pidpriemstv.html>
- 27.Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності. Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433 (зі змінами та доповненнями). Редакція від 30.12.2013. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text>.
- 28.Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 (зі змінами та доповненнями). Редакція від 10.08.2021р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336->

[13#Text.](#)

29. Пуцентейло П., Гуменюк О. Інформаційне забезпечення аналітичної діяльності в управлінні підприємством. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Випуск 1-2. С. 74-82.
30. Рєпіна І. М. Активи підприємства: категоріальний аналіз та систематологія. Формування ринкової економіки: зб. наук. праць/ М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана»; редкол.: А.Ф. Павленко (відп. ред.) та ін. Київ: КНЕУ, 2008. Спец. вип.: Економіка підприємства: теорія і практика: в 2 ч. Ч. II. С. 548–553. URL: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/22404/1/548-553.pdf>
31. Розвиток цифровізації обліку, оподаткування, аналізу і контролю в управлінні підприємствами : монографія / Р. Ф. Бруханський, П. Р. Пуцентейло [та ін.]. Тернопіль : ВПЦ «Університетська думка», 2021. 194 с.
32. Сердюков К. Г., Андруха К. С. Управління активами та пасивами підприємства в сучасних умовах. URL: <http://dspace.khif.edu.ua/bitstream/handle/123456789/148/Управління%20активами%20та%20пасивами%20підприємства%20в%20сучасних%20умовах.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
33. Скоробогатова В. В. Сутність категорії «активи»: аналіз наукових джерел. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2011. № 3 (21). Ч. 2. С. 338–348.
34. Спільник І.В., Загородна О.М. Економічний аналіз: навч.-метод. комплекс дисципліни (для студентів економічних спеціальностей). Тернопіль: ТНЕУ, 2012. 432 с.
35. Спільник І. В. Місце економічного аналізу в сучасній парадигмі управління підприємством. Основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах євроінтеграції: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Харків, 28 травня 2019 року). Харків, 2019. С. 317-323

- 36.Спільник І. В., Палюх М. С. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Випуск 1-2. С. 83-96.
- 37.Спільник Ірина, Ярощук Олексій. Інституалізація криптовалюти: регулювання, правовий статус, облік і оподаткування. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 2. С. 79-88.
- 38.Спільник І. В., Ярощук О.В. Принцип системності в аналітичних дослідженнях. Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярощук (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2018. Том 28. № 2. С. 182-190.
- 39.Фінансова звітність ТзОВ «Імперія жирів» м. Нововолинськ, Волинської області за 2017 - 2020 роки.
- 40.Чемчикаленко Р.А., Майборода О.Є., Люткіна А.В. Оцінка ефективності управління активами та пасивами підприємства. Економіка і суспільство. 2017. Вип. №11. С. 485 – 489.
- 41.Чернецька С. А. Значення аналізу активів підприємства. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92982/39-Chernetskaya.pdf?sequence=1>.
- 42.Чорна Н. Проблеми розвитку підприємництва в Україні. Прикладна економіка - від теорії до практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 27 жовт. 2017 р.] / редкол. : П. Р. Пуцентейло, Б. О. Язлюк, Р. Ф. Бруханський [та ін.]; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. – Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2017. С. 77-79.
- 43.Чорна Н. П. Аналітичний інструментарій управління інноваціями: навчальний посібник. Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2022. 214 с.
- 44.Шаповал О. С. Факторне моделювання в аналізі оборотних активів. Наука і бізнес: проблеми, перспективи та інновації в умовах воєнного стану:

матеріали X Національної науково-практичної конференції [Тернопіль, 10 листопада 2022 р.] Тернопіль: Вектор, 2022. С. 66-67.

45. Шифріна Н. І. Класифікація активів підприємства за рівнем ліквідності. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2011. № 34. С. 348–350.
46. Шкарабан С. І., Спільник І.В., Шеремета М. Й. Фінансовий аналіз. Навч.-метод. комплекс дисципліни (для студентів напряму підготовки “Фінанси і кредит”) Тернопіль: Видавництво ТНЕУ «Економічна думка», 2009. 252 с.
47. Шушкова Ю. В., Шутко А. М., Баськова Ю. С. Аналіз стану та структури активів вітчизняних підприємств. Молодий вчений. Економічні науки. 2021 р. № 11 (99). С. 415 – 421.
48. Brukhanskyi R., Spilnyk I. (2019) “Cryptographic Objects in the Accounting System”, *Proceedings of 9th International Conference IEEE Advanced Computer Information Technologies, ACIT'2019*, pp. 384-387.) DOI: 10.1109/ACITT.2019.8780073.
49. Novykova I., Chorny R., Chorna N., Bey R., Leszczynski V. (2022). Simulation of Comprehensive Assessments of Personnel Innovation Development Management System. In: Alareeni, B., Hamdan, A. (eds) *Financial Technology (FinTech), Entrepreneurship, and Business Development*. ICBT 2021. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 486. Springer, Cham. P. 95 – 108.
50. Spilnyk I., Brukhanskyi R., Struk N., Kolesnikova O., Sokolenko L. (2022) Digital accounting: innovative technologies cause a new paradigm. *Independent Journal of Management & Production* (Special Edition ISE, S&P) Vol. 13 No. 3. pp. 215-224. DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v13i3.1991>
51. Spilnyk I., Brukhanskyi R. and Yaroshchuk O. (2020) “Accounting and Financial Reporting System in the Digital Economy”, *Proceedings of 10th International Conference IEEE Advanced Computer Information Technologies, ACIT'2020*, pp. 581-584.) DOI: [10.1109/ACIT49673.2020.9208976](https://doi.org/10.1109/ACIT49673.2020.9208976)